

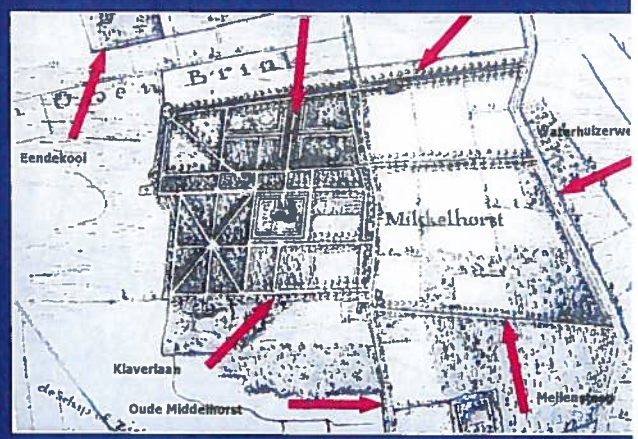
Harens Old Goud

Bij de tijd over
Haren, Glimmen, Onnen en Noordlaren

Harens
Historische Kring
Old Go

Harens Historische Kring Old Go

Oprichtingsjaar	2010
Doelstelling	Het bevorderen van de belangstelling voor en het bundelen en publiceren van kennis over de geschiedenis van de gemeente Haren
Activiteiten	Lezingen, Excursies, Rubriek in Haren de Krant, presentatie en promotie op markten en andere evenementen
Werkgroepen	Digitaal fotoarchief, contactpersoon: Karel Eisses en Karel Gerbers Open Monumentendag, contactpersoon: Henk Bazuin
Bezoekerscentrum/ Archief	Oude Brinkweg 12a, Haren (boven de judoschool), elke donderdag geopend van 14.00 tot 15.00 uur. In juli en augustus gesloten
Samenwerking	Old Go is lid van de Culturele Raad Haren. Verder werkt ze samen met de Harense Historische Commissie, Stichting Klooster Yesse
Bestuur	Voorzitter: Vacant Secretaris en penningmeester: Henk Bazuin 0598-395504 Bestuursleden: Jaap Vrieling 050-8500080 Henk Abbring 050-5348160 Annet Boekel 050-5014671
Postadres	Julianastraat 28, 9601 LR Hoogezand
Email	info@oldgo.nl
Website	www.oldgo.nl Webmaster: Dick Schaap Email: webmaster@oldgo.nl
Lidmaatschap	Opgave lidmaatschap via www.oldgo.nl Individueel lidmaatschap: € 17,50 Gezin: € 27,50 per jaar Het lidmaatschap kan op elk moment ingaan en is geldig voor het lopende jaar Opzeggingen moeten vóór 1 december worden gemeld
Bankrekening	NL 86 RABO 0157 0712 86 t.n.v. Harense Historische Kring Old Go

Colofon

Harens Old Goud is een uitgave van de Harense Historische Kring Old Go en verschijnt 2x per jaar in juni en december

Redactie: Henk Bazuin, Annemiek Bos, Trijnie Brunt, Dick van Nieulande en Roelof van Wijk
Email: redactie@oldgo.nl

Opmaak en druk: Drukkerij G. van Ark, Haren

Losse nummers, zolang de voorraad strekt, € 4,- per stuk

Copyright © Harense Historische Kring Old Go
ISSN : 2405-5948

De redactie behoudt zich het recht voor artikelen aan te passen

Overname van (gedeelten) van artikelen en/of afbeeldingen is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie

Inhoudsopgave

Van het bestuur en de redactie	3
Twee aspecten van landgoed Voorveld	4
Een tuinhuisje of toch een wachthuisje voor de tram?	5
Van de ledenadministrateur	6
Het leven en wonen op de Hoornsedijk	7
Open Monumentendag	10
Straatnaamgeving	11
Buitenhuis 'de Mickelhorst' en zijn bewoners vanaf de 19e eeuw	12
De Tuchtsschool in Haren	14
Kent Haren een dialect?	16
Onnen snakte naar water	17
Het Glimmerbeekje	18
'De Dilcht', boekbespreking	20
Old Go op de Kunst- en Cultuurmarkt	21
Aagtje Jobing-Vriesema	22
Kleuterschool 'Het Eibernest'	24
'Vervlogen jaren'	26
Uit ons fotoarchief: Verdwenen boerderijen	27

Van het bestuur

Nu de gemeentelijke herindeling, met name de fusie met Groningen en Ten Boer per 1 januari een feit is, wordt het ook voor Old Go belangrijk een lijn voor de toekomst uit te zetten. Er is met gemeente ambtenaren van Haren gesproken over een goede overdracht naar Groningen. Maar ook in Ten Boer zijn verschillende historische verenigingen die in een vergelijkbare situatie verkeren als de organisaties in Haren, verenigd in het Historisch Platform Haren. Met twee van hen is inmiddels overleg geweest over of en hoe samenwerking gewenst kan zijn. Dit zal vervolgd worden. Duidelijk mag zijn dat het bestuur zich gehouden voelt aan de statuten van de vereniging en dan met name aan de doelstelling.

We willen u ook laten weten dat er opnieuw een aanvraag naar het Ministerie van Financiën is gegaan voor het verkrijgen van de ANBI status. We hopen dat er aan alle verplichtingen is voldaan die deze aanvraag met zich mee brengt. Eén daarvan is dat er veel verslagen en plannen op de website moeten komen te staan. U kunt dat nu al zien als u zoekt onder 'Over ons' in het hoofdmenu van de website www.oldgo.nl De Open Monumentendag in combinatie met de Dag van de Harense Geschiedenis waar het onderwerp 'Verdwenen Waterwegen' centraal stond, is een succes geweest. De organisatie lag in handen van een projectgroepje van het Historisch Platform Haren en zoals de plannen nu liggen, zal deze combinatie ook in de volgende jaren doorgang vinden.

Verder hebben we ons ook weer gepresenteerd op de Harense Kunst- en Cultuurmarkt en bij het archief in Groningen tijdens de Dag van de Groninger Geschiedenis. Fijn te mogen ervaren dat er genoeg vrijwilligers zijn voor de personele bezetting van de stands.

Het bestuur wenst u hele prettige feestdagen en een goede jaarwisseling.

Van de redactie

Vandaag is de klok weer in de wintermodus gezet. Wat gaat een jaar toch vlug en zeker als de zomer zo mooi en zo lang is.

De redactie heeft opnieuw een editie van Harens Old Goud uitgebracht. We trachten ook deze keer weer variatie aan te brengen. En wij zijn ervan overtuigd dat dit is gelukt. Veel variatie in de artikelen en enkele verslagen maakt dat er toch 24 pagina's gevuld konden worden. Helaas zijn er geen reacties gekomen op de foto's die in het vorig nummer zijn geplaatst, noch over het personeel van de firma Wieringa noch over de klassenfoto van de lagere school in Glimmen. De beloofde cadeaubon kan dus niet worden uitgereikt. Ook in deze editie is opnieuw een schoolfoto geplaatst; de cadeaubon blijft geldig.

Gelukkig kunnen we nog uit de voorraad 'Oude Verhalen' putten. Stuk voor stuk verhalen die de moeite waard zijn om te lezen.

Voor het volgende nummer in 2019 liggen alweer enkele artikelen op de plank. De bedoeling van de redactie is om wat meer informatie te verstrekken over woningbouw in de gemeente. In het vorig nummer hebben we de activiteit van bouwondernemer Oomkes uitgelicht. En dat verdient navolging.

Wilt u ook eens iets schrijven, aarzel dan niet. Indien nodig kunnen we u helpen. Het verenigingsblad is niet van het bestuur of de redactie, nee sterker nog, het is voor u en van u en dus van ons allemaal. De redactieleden wensen u gezellige kerstdagen en een voorspoedig, gelukkig en gezond nieuwjaar. En uiteraard veel leesplezier.

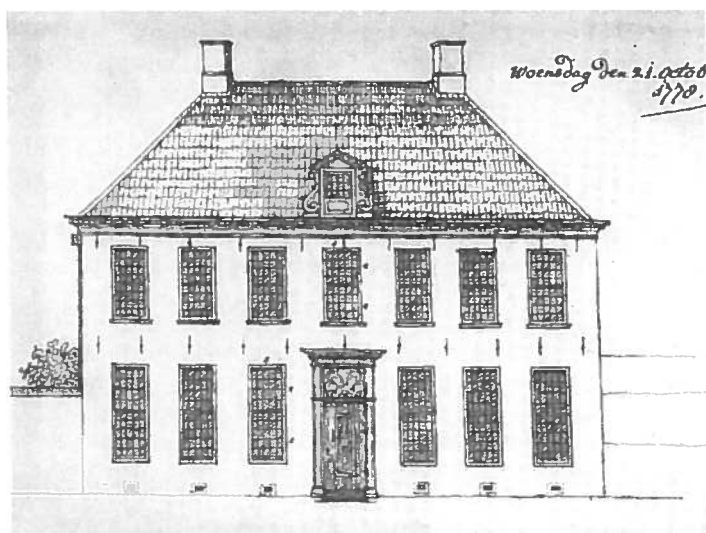

Twee ansichtkaarten van landgoed Voorveld

In mijn bezit zijn twee ansichtkaarten met als opdruk 'Voorveld in Harendermolen'. De foto van landgoed Voorveld is juist. Maar wat is het juiste verhaal van de andere foto?

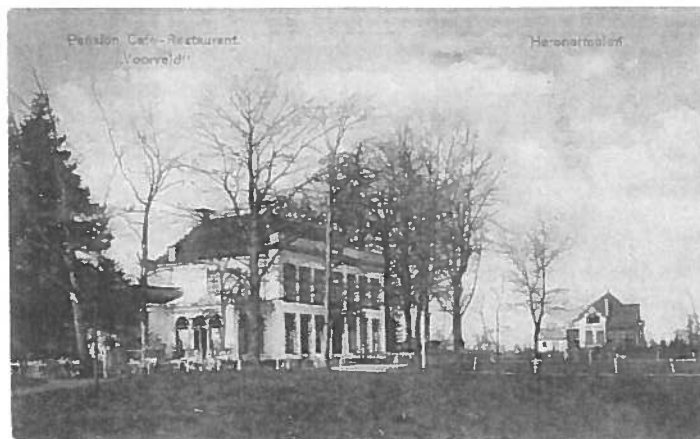
Door Roelof van Wijk

De heer van Koldam heeft in zijn artikel over 'de ontmanteling van het landgoed Voorveld' (HW april 2017) reeds aangegeven hoe landgoed Voorveld in het bezit kwam van Piebe Belgraver uit Groningen, een aannemer-architect die graag ontwikkelingsprojecten aanpakte. Zo kocht hij in 1910 Huize Voorveld en bouwde er een villa aan de noordkant naast. Huize Voorveld zelf werd in 1911 een pension en café-restaurant, geleid door zijn schoonzoon G(eert) L(ucas) Pietersen (1886-1974), die in 1910 als caféhouder trouwde met Lummechiena Belgraver (1886-1967), dochter van Piebe Belgraver. G.L. Pietersen was ook een zoon van een caféhouder en kocht, waarschijnlijk met steun van zijn (aanstaande) schoonvader, het bekende café De Unie aan de Grote Markt te Groningen, waar veel verkopeningen werden gehouden. Toen het Belgraver imperium in 1915 failliet ging, viel ook het doek voor Pietersen, café De Unie werd verkocht, als ook het pension-café-restaurant Voorveld met inboedel.

Huize Voorveld in 1778

Pietersen huurde later hotel Entinge in Zuidlaren (tegenwoordig het Sprookjeshof aan de Groningerstraat). Helaas verliep het ook in Zuidlaren voor hem niet helemaal goed. Hij ging in 1937 failliet. Dat vocht hij aan voor het Gerechtshof in Leeuwarden, maar verloor dat proces. Tevens ging hij scheiden van zijn vrouw. Pietersen vertrok naar Rotterdam om op schepen en in havencafé's zijn brood te verdienen. Later keerde hij terug naar Groningen en bleek overleden na vermist te zijn geweest.

Huize Voorveld in 1914

De ansichtkaart van het pension-café-restaurant Voorveld, met de villa ernaast op enige afstand, is de juiste foto van Voorveld. Vergelijk de zeven bovenramen met de tekening uit 1778 van Beckering en ook de foto in het Harener Weekblad bij het artikel van Dhr. van Koldam.

De andere ansichtkaart levert problemen op: de opdruk suggereert dat ook dit het café-restaurant Voorveld te Harenermolen is met als restaurateur G.L. Pietersen, maar het lijkt niet op Voorveld, ook de omgeving lijkt er niet op! Is dit een 'per ongeluk onstane' reclamefoto van Pietersen en van welk gebouw heeft hij dan 'zogenaamd per ongeluk' een foto gepakt en met opdruk laten reproduceren?

Huize Hemmen tussen 1915 en 1918

Er bestaat in Haren een gebouw dat veel lijkt op het gebouw op deze foto, namelijk Huize Hemmen aan de noordzijde van Haren aan de Rijksstraatweg. Het geval wil dat in 1915 ook Huize Hemmen in de verkoop komt, een advertentie geeft aan dat de buitenplaats Hemmen, het Herenhuis met tuinen en tuinmanswoning, twee arbeiderswoningen landerijen en bouwterreinen met reeds per perceel geboden prijzen per palmslag op 8 oktober 1915 in café De Unie wordt verkocht. Mogelijk heeft

Piebe Belgraver daarop ook het oog laten vallen en heeft G. L. Pietersen toen 'alvast' ansichtkaarten met opdruk laten maken. Het kan ook zijn dat dhr. Belgraver huize Hemmen heeft doorverkocht aan dhr. de Munck Keizer en dat er in tussentijd een café-restaurant was gevestigd, maar dan is de opdruk niet juist.

Of hebben Belgraver en Pietersen Huize Hemmen, dat mogelijk leeg stond, tijdelijk gehuurd en een café-restaurant erin gevestigd? Welk van de mogelijkheden de juiste is, kan niet worden nagegaan, in elk geval is de ansichtkaart dan een bijzondere foto van Huize Hemmen in de tijd tussen de eigenaren Quintus en de Munck Keizer.

Huize Hemmen werd gekocht door dhr. de Munck Keizer, directeur van een chemische fabriek in Groningen. Hij liet architect Kuiler een verbouwplan maken wat tot gevolg had dat het huis er nu uitziet als op de foto toen het Huis onderdeel van het kinderziekenhuis W.A. Scholten was.

Huize Hemmen kinderziekenhuis

Een tuinhuisje of toch een wachthuisje voor de tram?

Langs de route van de paardentram van Helpman naar Zuidlaren stond aan de Rijksstraatweg en de Verlengde Hereweg een aantal wachthuisjes voor de tram. Verscheidene zijn verdwenen, een enkeling mocht blijven staan. Wat is er van het afgebeelde trambuisje geworden?

Door Roelof van Wijk

In de tuin rondom de borg Verhildersum te Leens staat een prachtig gerestaureerd tuinhuisje (zie de foto).

In de bijbehorende beschrijving van het huisje staat dat dit oorspronkelijk een wachthuisje voor de tram is geweest en wel in Haren.

Thee/trambuisje in de tuin van Verhildersum te Leens

We weten dat er rond 1906-1918 een paardentram heeft bestaan in Haren. Later is deze lijn omgezet in een elektrische tramverbinding en nog later gevolgd door een busverbinding.

Oorspronkelijk was er een paardentramverbinding van het Boschhuis in Helpman naar Zuidlaren. De elektrische tram reed van Helpman naar het centrum van Haren. Echter de gemeente Haren vond het beter deze route door te trekken naar de 'Punt', naar het station de Punt in Glimmen, want daar aan de Parallelweg stond het treinstation dat eveneens de Punt genoemd werd. Burgemeester Boerema was de initiator van deze verandering. Hij kreeg dat voor elkaar bij de onderhandelingen over het afstaan van Helpman in de zo door Groningen gewenste grenswijziging in 1915.

In de route was een aantal wacht- of trambuisjes opgenomen, maar waar zou het bovengenoemde huisje dan hebben moeten staan?

Er was een wachtruimte bij het Boschhuis in Helpman, het begin van de tramlijn. Hier was de overstapplaats van de Gemeentetram op de Harener tram. Ook was er een wachthuisje bij de Savornin Lohmanlaan in Helpman. Op plaatsen waar wisselplaatsen waren voor de beide trams, stond vaak een wachthuisje. In Haren was een houten trambuisje bij de kruising van de Julianalaan met de Rijksstraatweg (geb. 1921) en verderop bij de Holsteinlaan stond een stenen trambuisje (geb. 1926), annex transformatorgebouw. Het gedeelte trafogebouw heeft in de tweede wereldoorlog nog dienst gedaan als wapenbergplaats voor het verzet. Die beide huisjes worden als monumenten aangemerkt. In Harenermolen was een tramremise en ook een wisselplaats. Bij het eindpunt van de tramlijn stond aan de Parallelweg een hotel, daar waren geen wachthuisjes maar diende het hotel als zodanig. Op ansichtkaarten uit diverse tijden is nergens het onder-

havige huisje te bekennen. Daarom is de plek waar het huisje gestaan heeft in Haren nog steeds onbekend. Maar... zou het trambuisje ook in Groningen hebben kunnen staan?

Trambuisje als theehuisje bij Huize Vennebroek

Bij verder onderzoek bleek dat het trambuisje uit 1888 dateert. Enkele mensen dachten het huisje op het Hereplein gezien te hebben, anderen op het Emmaplein. De tramlijn van het treinstation via het Emmaplein naar het westen van de stad werd echter pas in 1906 in gebruik genomen, dus vóór 1906 had het neerzetten van een huisje weinig zin. Gelukkig bleek ook nog een foto van het Hereplein aanwezig waarop (niet erg duidelijk, maar toch) het huisje was te onderscheiden.

En verder? De heer Pieter Arnold Camphuis, directielid van de handelsfirma in steenkolen Dikema en Camphuis en investeerder in de paardentramlijn, woonde op Huize Vennebroek te Paterswolde en had al lang een oogje op het huisje. Hij kocht het en liet het plaatsen op een steiger in de Friescheveense plassen. Het werd daar in gebruik genomen als theehuisje, daar zijn wel foto's van. Toen dhr. Camphuis na het overlijden van zijn echtgenote opnieuw in het huwelijk trad (1915) en met zijn tweede echtgenote naar Den Haag verhuisde, liet hij weten dat het theehuisje na zijn overlijden naar Borg Verhildersum zou gaan. Dat gebeurde pas veel later in 1986 en na een herstel onder leiding van architect De Vrieze werd het huisje daar geplaatst als eerbetoon aan mevrouw Tine Clevering-Meijer. Er zou nog in het begin een foto van dhr. Camphuis in het huisje hebben gehangen als herinnering aan de schenker. Die foto is helaas verdwenen.

Het trambuisje op het Hereplein

Van de ledenadministrateur

In de vorige editie van Harens Old Goud heeft u geen informatie gehad van de ledenadministratie. Niet omdat er geen nieuws was, maar er was geen ruimte meer in het blad. De oorspronkelijke bedoeling van een dergelijk artikelje was niet meer en niet minder dan u te informeren over het ledenverloop. Daar ik ook het artikelje schrijf 'Van het bestuur', zal ik vanaf volgend jaar geen aparte informatierubriek meer gaan schrijven maar een korte passage hierover meenemen in de genoemde rubriek.

Leden

Begonnen we dit jaar met een ledenbestand van 222 personen en dachten we dat er misschien wel 10 nieuwe leden bij zouden komen, dan is huidige stand toch anders. Op het moment van schrijven zijn er nog 2 maanden te gaan voordat het verenigingsjaar wordt afgesloten.

Er zijn 11 personen die zich hebben aangemeld als lid. Echter ik heb 14 personen moeten uitschrijven waardoor het bestand nu 219 leden telt. Het afgelopen jaar zijn 5 leden overleden en 9 leden hebben het lidmaatschap beëindigd om diverse redenen. Vorig jaar deed zich een vergelijkbare situatie voor. Moeten we dan vaststellen dat een le-

denbestand van ruim 200 personen het maximaal haalbare is voor een historische vereniging in de gemeente Haren?

Gastleden

Dit jaar hebben we 1 gastlid dat wil zeggen een lid waarvoor de contributie door iemand anders is betaald. Misschien hebt u ook wel een familielid, vriend of kennis die u wilt verrassen met een origineel cadeau, namelijk een lidmaatschap van de historische kring.

Donateurs

Het aantal donateurs blijft gelijk, namelijk 11 personen.

Sponsors

Ik weet dat het volgende onderwerp hier niet thuis hoort maar ik neem de vrijheid het toch onder uw aandacht te brengen. Ergens in het blad staan de 'Vrienden van Old Go' vermeld, middenstanders die Old Go een warm hart toedragen. Voor de vermelding betalen deze ondernemers een kleine bijdrage. Eigenlijk zijn het sponsors. Kent u een ondernemer die ook een vermelding zou willen hebben, dan mag u dat laten weten aan de penningmeester. Uw slager, uw groenteman, uw kapper, uw pedicure etc. Er is voldoende potentie en dat mogen we niet laten liggen.

Het leven en wonen op de Hoornsedijk

Om tijdens de afgelopen tropisch hete zomer te voorkomen dat de veendijk bij het Paterswoldsemeer tussen Haren en Groningen verzwakte door uitdroging, stond als kop in de krant: 'Waterschap houdt Hoornsedijk tussen Groningen en Haren nat'. Drie jaar geleden was er opmerkelijk natuurnieuws rond de Hoornsedijk: 'Bever duikt op bij Paterswoldsemeer' en ook meer dagelijkse zaken rondom de Hoornsedijk haalden het nieuws: 'Drachtige merrie raakt te water' en 'Brandweer heeft handen vol aan te water geraakt paard in Haren'.

Door Kees Romijn en Henk Bazuin

De geïnterviewde bewoners van de Hoornsedijk

Om een beeld te kunnen schetsen van het leven en wonen op de Hoornsedijk, is gesproken met de heren Albert Lok (1938), Jan Staal (1931) en Wolter Nijdam (1943). Alle drie zijn ze verankerd met de Hoornsedijk. Hoewel Wolter Nijdam is verhuisd naar Eelderwolde, kan hij kijkend over de Hoornse Plas de plek zien waar zijn ouderlijk huis heeft gestaan op no. 3. Van veel families Nijdam liggen de roots aan de Hoornsedijk.

Kaart waarop de Schipsloot is te zien

Albert Lok:

Opa Lok was brugwachter op de brug over het Noord-Willemskanaal die lag ter hoogte van huisnummer 18. Mijn grootouders hadden veel kinderen en het brugwachtershuis werd te klein. De oudste kinderen die al zelfstandig waren, verhuisden naar een aangekochte boerderij aan de Rijksstraatweg die stond op de plek van het huidige biologisch centrum. De boerderij was te bereiken via een pad vanaf de Rijksstraatweg, achterlangs de woningen van de Botanicuslaan. Daar ben ik geboren en getogen. Later is opa Lok verhuisd naar no. 33 aan het begin van de Hoornsedijk. Het oorspronkelijk huis Hoornsedijk 33

was eerst een enkel huisje dat is afgebrand. Daarna is het vervangen door een dubbele woning, waarvan opa een helft heeft gekocht. Bij het huis van nu is de schuur omgebouwd tot voorhuis, maar daarvoor moest eerst Douwinus van der Veen verhuizen.

De Hoornsedijk

Jan Staal:

Opa Staal woonde aan de Westerse Drift. Hij verkocht turf en was later brandstofhandelaar. Het gezin is vanaf de Westerse Drift naar de Hoornsedijk verhuisd. De kinderen waren het huis al uit. Mijn vader was één van zeven kinderen en woonde al aan de Hoornsedijk, destijds ook wijk C genaamd. Vader heeft in 1966 no. 31A afgebroken en opnieuw opgebouwd.

Wolter Nijdam:

Ik ben in 1943 geboren en vernoemd naar opa Wolter Brink die aan de Molenkampsteeg woonde. Wij hebben eerst aan de Hoornsedijk 10 en 11 gewoond en zijn daarna verhuisd naar de grote boerderij op no. 3 uit 1872. Mijn vader was Johannes Nijdam en mijn opa Sieze Nijdam. Opoe Margaretha Swaving en haar broer Sieger Swaving (meubelmaker/timmerman) waren inwonend. Mijn vader was één van vijf kinderen die allemaal op de Hoornsedijk zijn blijven wonen.

Nutsvoorzieningen

Heel lang was er geen waterleiding en werd het water opgevangen in een regenbak of was er een pomp. In 1946 is er waterleiding aangelegd. De boeren waren hiermee erg content, want toen konden ze een systeem van waterdrinkbakjes aanleggen in de stallen en konden de koeien naar behoefte drinken. Eerst werd er op een petroleumstel gekookt. De brandstof werd geleverd door petroleumhandelaar Bé Ritsema uit Spijkerboor. Later kwam er butagas of het zogenoemde dubbeltjesgas. Een hele verbetering was de aanleg van elektriciteit. Vroeger had je een beerput, na de aanleg van riolering

in de tachtiger jaren konden de zogenoemde beerputten op non-actief worden gesteld. De eerste telefoonlijn was bovengronds zoals in meer buitengebieden.

Bebouwing

De huisjes aan de Hoornsedijk waren vervenershuisjes en zo is de bewoning ontstaan. Van de huizen op de Hoornsedijk is in 50 jaar de helft afgebroken en is veel nieuw gebouwd. In 1966 stonden er 35 woningen en hoeveel staan er nu nog? Op de plek van no. 4 is de boerderij afgebrand, daar staat nu een modern huis.

Infrastructuur

De Hoornsedijk is samen met de Oosterweg en de Rijksstraatweg de derde verbinding naar het zuidelijk gedeelte van het Gorecht langs het Hoornse diep, het gekanaliseerde gedeelte van de Drentsche Aa. (* 1).

Het beeld van de Hoornsedijk verschilde een eeuw geleden sterk van de huidige situatie. Vroeger liep de Schipsloot nog langs het gedeelte van de Hoornsedijk dat nu het Kromme Hoornsedijkje wordt genoemd. Veel turfschepen legden hier aan.

Lange tijd vormde de dijk een belemmering om met een boot vanaf het Hoornse Diep op het Paterswoldsemeer te komen. Eerst was er een overvaart, later ging je via een brug over het Noord-Willemskanaal (brugwachter Lok) waar je via de oprijlaan van de boerderij van Vrieling naar de Rijksstraatweg kon komen, maar die brug is er niet meer. Er was vroeger veel scheepvaart van kleinere vrachtschepen. De brugwachter stond altijd klaar met een klomp waar de schippers geld in konden deponeren. Lok: 'Ik hielp vroeger met het aanleggen van turfschepen'.

Hoornsemeer, op de achtergrond de Hoornsedijk

Aan de dijk liggen nog enkele oude boerderijen waaronder een vervenersboerderij, Hoornsedijk 13, gebouwd omstreeks 1870 en sinds 1999 rijksmonument (* 2). De Hoornsedijk wordt nu gescheiden van het centrum van Haren door de snelweg A28 en het verbrede Noord-Willemskanaal.

We hebben getracht een mini-portret te maken van het leven op en bewonen van de Hoornsedijk en hebben hiervoor een aantal bewoners gesproken die lang aan de dijk hebben gewoond of er nog steeds wonen.

De Hoornsedijk aan de Groninger kant begon bij Averages op no. 1. De woningen no. 1 t/m 3 zijn inmiddels afgebroken.

*Boerderij van de familie Nijdam, Hoornsedijk 3.
Helaas afgebroken*

Het Harener Weekblad van 12 februari 1976 vermeldt: *Sloop van boerderijen uitgesteld tot juni – Meerschop op zoek naar gegadigden:*

“Het Meerschop Paterswolde gaat middels een advertentie gegadigden oproepen die belangstelling hebben voor de twee boerderijen aan de Hoornsedijk 2 en 4, die het Meerschop eigenlijk wil slopen. De boerderijen verkeren in een zeer slechte staat van onderhoud en het is niet meer mogelijk deze te restaureren. Alleen totale nieuwbouw kan deze boerderijen nog weer in oude luister herstellen.”

De gemeentegrens aan de Groninger kant is ook een paar keer verlegd. Voor de adressering en huisnummering behoorde de Hoornsedijk tot wijk C.

Sociale contacten

Albert Lok:

We hadden intensief contact met de burens, met Woldring en met Piet van der Veen (zoon van de vroegere burens Douwinus van der Veen). Met Jan Staal heb ik nog steeds contact. Ook hadden we goede omgang met Groenhuis die groenteboer was en inmiddels is overleden.

Wolter Nijdam:

Bijzonder waren de contacten met de familie Takens, de bewoners van de boerderij de Vossenplaats die vanaf het kanaal te bereiken was via het zogenoemde Vossenlaantje. In de zomer zwommen we in het kanaal en bereikten op die manier de overkant en 's winters als er ijs was, schaatste je naar de overkant. Zoon Piet Takens kreeg verkering met mijn inwonende nicht Mien Brink en broer Marchienus

Nijdam trouwde met Riek Takens, de zus van Piet. Piet en Mien zijn nu de bewoners van de Vossenplaats.

Aan de Hoornsedijk, Meerwegzijde, waren de veebedrijven minder groot dan aan de kant van de stad Groningen. Tussen de Hoornsedijk en het Paterswoldsemeer lagen de graslanden voor beweiding en hooiwinning. Alle veebedrijven zijn verdwenen, behalve die van Woldring. Het bedrijf van vader Nijdam op no. 3 bestond uit dertig melkkoeien en het nodige jongvee. Daarvoor was een bedrijfsgrootte van dertig hectare nodig. De schuur was veertig meter lang. De melk werd geleverd aan de melkfabriek Lyempf in Brittil. Er was veel handwerk te doen en zodoende waren er veel mensen in en om het huis om het werk op de weilanden uit te voeren. Totdat het Meerschapp in de jaren zeventig de boerderij heeft gekocht voor de aanleg van het Hoornsemeer en alles onder water is gezet. In 1970 hebben we de boerderij verlaten.

Jan Staal:

Vader was naast veeboer ook nog melkventer met hier en daar een klant in Haren-dorp. Ik heb het bedrijf overgenomen en ben begonnen met tien à twaalf koeien en dat is langzamerhand uitgroeid tot dertig stuks. Het land was gedeeltelijk eigendom en gedeeltelijk huur. De melk werd geleverd aan de melkfabriek Lyempf in Brittil bij Zuidhorn. Ik ben 25 jaar geleden gestopt met het bedrijf. Het land heb ik nog tot 10 jaar geleden gehouden. Twee en halve bunder is aangekocht voor de aanleg van de verbindingszone voor de natuurstrook naar het Oosterland achter de huidige Schipsloot. Ik heb nog een halve bunder land.

Albert Lok:

Mijn vader had een bedrijf met twintig koeien. De weilanden lagen verspreid aan de Hoornsedijk maar ook in het Oosterland en de Westerpolder. Een situatie die tegenwoordig ondenkbaar is voor de grote bedrijven met meer dan honderd koeien.

Nijveensterbrug bij de sluis

Bijzondere gebeurtenissen, school een kerk

Voor de families Staal en Lok was de School met de Bijbel aan de Kerkstaat de school die ze zelf en ook hun kinderen hebben bezocht. Nijdam ging naar de Hervormde School, toen nog aan de Oosterweg (Oude Brinkweg). Nijdam vertelt dat de kinderen Nijdam dikwijls in de winter bij de familie Brink aan de Molenkampsteeg 's middags hun broodje mochten eten. Na de lagere school heeft Staal enkele jaren de mulo gedaan, helaas niet kunnen afmaken vanwege de oorlog. Nijdam bezocht de lagere Landbouwschool in Vries.

Alhoewel er verschillende geloofsovertuigingen waren aan de Hoornsedijk, heeft dit nooit een rol gespeeld bij de onderlinge verhoudingen. Daar waar nodig hielp men elkaar en iedereen had met iedereen omgang. Sport- en muziekverenigingen werden in Haren bezocht. Staal was onlosmakelijk verbonden aan muziekvereniging 'Oranje Nassau'.

Een ingrijpende gebeurtenis voor Jan Staal was de verdrinking van een 4-jarig broertje en voor Wolter Nijdam het overlijden door een ongeluk van een zontje van de burens Averes. Lok en Staal weten nog heel goed van de grote boerderijbrand bij de familie Koops.

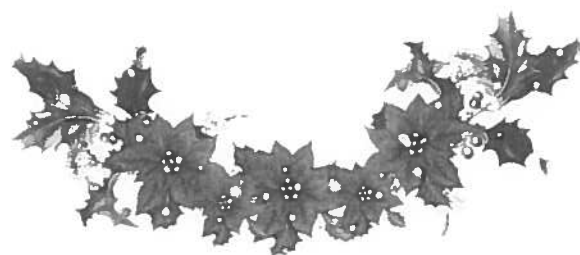
Inkopen

Door een verbeterd wegenstelsel was het dorp Haren gemakkelijk te bereiken en werden daar de inkopen gedaan. Voor een herenkostuum ging ik naar Meijering aan de Vismarkt, zegt Lok. De SRV-wagen was een uitkomst voor veel inkopen. Momenteel gaat men ook naar Paterswolde of Eelde.

Er is in honderd jaar veel veranderd. Toch vinden ze alle drie dat je mag stellen dat 'het afgelegen wonen is' aan de Hoornsedijk.

Bronnen:

- De atlas van Beckering. Het Groninger landschap in de 18e eeuw.
- Gustaaf Biezeveld & Catharinus Schaafsma – Een ontdekkingsreis door het beekdal van de Drentsche Aa – Haren/Eelde – 2015.

Open Monumentendag 2018

Old Go maakt deel uit van het Historisch Platform Haren. De andere deelnemende organisaties zijn Stichting Klooster Yesse en de Harener Historische Commissie.

Het Historisch Platform Haren heeft als inzet de onderlinge band te versterken en eens per jaar een gezamenlijk thema te organiseren. Voor 2017 stond het onderwerp Verdwenen Waterwegen gepland maar door organisatorische redenen is dit verschoven naar 2018. Het thema is nu gebruikt voor de Open Monumentendag 2018.

Door Eppo van Koldam en Henk Bazuin

Voor het thema waren drie activiteiten ontwikkeld die ook op drie locaties zijn gerealiseerd.

Kerk in Noordlaren. Eppo van Koldam vertelt

Noordlaren

De opening vond plaats in de Bartholomeuskerk door wethouder mevrouw Mathilde Stiekema, gevolgd door een lezing van de heer Eppo van Koldam over de Verdwenen Waterwegen. Hier waren ongeveer 40 personen aanwezig waarvan de meesten zich hadden opgegeven voor de boot- en huifkartocht naar palinghandel Vos bij het begin van het Drentsdiep. Daar de fluisterboot van het Gronings Landschap, de Raidomp niet meer dan 20 personen kan vervoeren, ging de andere groep met een huifkar van Willy van Delden uit Noordlaren langs de Meester Koolweg en de Osdijk naar Vos. De fluisterboot volgde een route over het Zuidlaardermeer.

Mw. Mathilde Stiekema

Tijdens de boottocht heeft de heer Henny Groenendijk een boeiend betoog gehouden over de archeologische waarde van het gebied.

Bij Vos wisselden de groepen van vervoermiddel.

Varen op het Zuidlaardermeer met Henny Groenendijk

Essen

's Middags heeft Eppo van Koldam zijn lezing over de Verdwenen waterwegen nogmaals gehouden te Essen. Nu waren ongeveer 20 toehoorders aanwezig. Na de lezing hebben ruim 10 personen deelgenomen aan een struun- en zoektocht naar de verdwenen waterwegen in het gebied ten oosten van Essen en Haren. Vanuit het bezoekerscentrum van het Klooster Yesse te Essen ging het via een veetunneltje onder het spoor door en daarna dwars door de weilanden langs het oude tracé van de Esser Molensloot, de oude verbinding tussen Essen en de Hunze/Schuitendiep.

Ontmoeting bij Klooster Yesse

Vervolgens ging het over de Noorderzanddijk naar de locatie van het Harener zijtje, de uitmonding van de oude vaarroutes vanuit Haren, Mikkellhorst en Emdaborg naar het Schuitendiep. Iedereen was onder de indruk hoeveel nog terug is te zien van de oude structuren. Aan het einde van de Noorderzanddijk stond de heer Van Dam klaar met een Jan Plezier om iedereen over de Noorderzanddijk terug te rijden naar de Grootslaan. Daar kon de groep

het spoor over om vanaf de voormalige vuilstortplaats een inkijkje te hebben op de loop van de oude waterwegen. Henk Heikema van der Kloet en Fernanda Jansen, woonachtig in het gebied, hebben de deelnemers gewezen op plekken waar je normaliter gewoon aan voorbij loopt. Na ruim twee uur kwam iedereen enthousiast over de tocht weer terug bij het bezoekerscentrum.

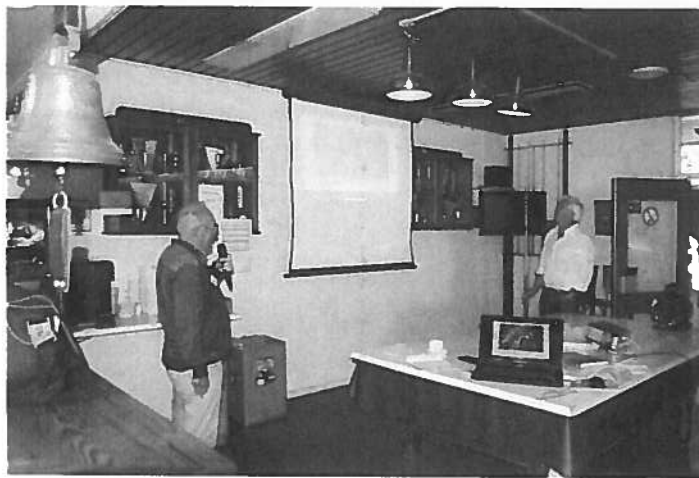

Aandachtige luisteraars in de gemeentewerf

Haren

In de gemeentewerf aan de Van Mearlantlaan in Haren was een lezing gepland die gehouden werd door de heer Henk Werners. Het onderwerp hier was het verdwenen haventje van Haren.

Aan de hand van beelden van het haventje en zijn omgeving, werden herinneringen opgehaald door de aanwezigen en daar waar nodig aanvullingen gemaakt op de toelichtingen van de heer Werners. De belangstelling was groot, er waren ongeveer 45 personen en was daardoor vele malen groter dan verwacht. Voortdurend moesten er stoelen worden bijgeplaatst.

Henk Werners doet zijn verhaal in de gemeentewerf

De werkgroep kan terugzien op een geslaagde middag en zal zich beraden over voortzetting van de Dag van de geschiedenis van Haren in combinatie met de Open Monumentendag.

Straatnaamgeving

We vinden het nu heel normaal dat iedere straat een naam heeft.

Hoe is dat proces van straatnaamgeving in Haren en de buitendorpen Onnen, Glimmen en Noordlaren tot stand gekomen? Daarvoor moeten we toch terug naar vroeger.

Voor een goede vastlegging van de huizen en hun bewoners was Haren ingedeeld in vier wijken, geletterd A, B, C en D. Onnen was E, Glimmen F en Noordlaren G en H. In zo'n wijk werden de huizen genummerd, te beginnen met cijfer 1 en eindigend met het cijfer van het laatste huis. De woningen in de wijken lagen redelijk verspreid, er was nog geen aaneengesloten bebouwing zoals we die nu kennen. Het kon dus gebeuren dat er nieuwe huizen tussen bestaande woningen werden gebouwd. Zo'n huis kreeg dan een A-nummer b.v. 5A. Indien nodig werd de hele wijk opnieuw genummerd.

Zo kende Onnen tot 1957 een doorlopende huisnummering van 1 t/m 150 en werd de woonboot van L. Klok apart genoemd.

Glimmen kreeg in 1939 straatnaamgeving en in Noordlaren gebeurde dat pas in 1963.

Vroeger kregen straten een naam die in de volksmond al generaties achtereen werden doorgegeven. In Haren waren dit bijvoorbeeld de Bolhuissteeg, de Mellensteeg en de Terborgsteeg.

In Onnen werd de Korte Landweg door de bewoners het Zwarte Paadje ('t Zwaard Paddie) genoemd vanwege de sintels die op het fietspaadje lagen dat langs het boerenpad liep. In 1854 wordt de naam Kortlandenweg genoemd. In 1957 wordt bij raadsbesluit de officiële naam Korte Landweg. Eenzelfde verhaal geldt voor de Lange Landweg die deze naam eveneens in 1957 krijgt.

De bewoners van Onnen noemden dit boerenpad de Buttersteeg want hij naast lag de villa en de boerderij van Butter. In 1854 wordt de weg de Langlandenweg genoemd.

Kent u ook zo'n oude straatnaam die door de bevolking aan een weg, laan of steeg werd gegeven, laat ons dat dan weten door een mailtje te sturen naar de redactie.

Bronnen:

- *Driften, stegen, lanen door Dr. F.C.J. Ketelaar*
- *Harener Historische Reeks deel 7*
- *Dbr. Henk Pauwels Hoogeveen*

Buitenhuis de Mickelhorst en zijn bewoners vanaf de 19e eeuw. Deel II

In Harens Old Goud nr. 2 van 2017 heeft Menne Glas de geschiedenis van de bewoners beschreven tot aan de 17e eeuw. De geschiedenis vanaf de 17e eeuw tot aan de 19e eeuw zal ongetwijfeld nog een andere keer aan de orde komen. De beschrijving vanaf de 19e eeuw vindt u in dit artikel.

Het betreft de versnippering van het oorspronkelijk bezit dat in handen was van de landadel en hooggeplaatste militairen tot bezit van de plaatselijke agrarische bewoners.

Door Henk Bazuin

Tijdens een veiling in 1641 worden Pieter Brongers en Herman Batholomaeus eigenaar voor het bedrag van vier duizend en vijftig Caroli Gulden. In 1651 en 1682 wordt het buitenhuis opnieuw verkocht. In 1682 aan Richard Ludolphi. Na het overlijden van Richard erft dochter Richardina het buitenhuis met toebehoren van haar ouders. Richardina is getrouwd met Scato Gockinga, burgemeester van Groningen.

Boerderij nr. A26 aan de Middelhorsterweg, nu ingang van de Parkweg

De periode Nobel

Scato en Richardina hebben een dochter Maria Louisa die getrouwd is met Willem Theodorus Nobel. Willem Theodorus Nobel volgde een militaire loopbaan. Hij begon als volontair in een regiment van de Koninklijke Cavalerie en klom vervolgens op in rang via cadet en kornet naar de functie van ritmeester. In 1782 wordt hij benoemd tot majoor. Hij is dan 34 jaar. Hij had standplaatsen in Hoorn, Deventer, Leeuwarden en Groningen. Willem Theodorus Nobel overlijdt op 13 september 1809 op 61 jarige leeftijd in het buitenhuis de Mickelhorst. Hij wordt begraven in het koor van de N.H. kerk te Haren. Kleinzoen Scato Gockinga, zoon van Constantia Geertuida Nobel en Godfried Karel Gockinga, overlijdt in 1833 en wordt aan de zuidkant van de kerk begraven. De

grafsteen alhoewel redelijk versleten, ligt er nog steeds. Mevrouw Nobel blijft nog enige tijd in het buitenhuis wonen maar verhuist naar Amsterdam waar ze op 23 juni 1817 overlijdt.

Na de verhuizing en het overlijden van mevrouw Nobel, wordt op 15 januari 1818 om 5 uren in de middag ten huize van Christoffer van Boekeren, kastelein woonachtig in de Jagtwagen te Haren, ten verzoeken van de erfgenamen, het buitenhuis de Mickelhorst met alle daartoe behorende onroerende goederen te koop aangeboden. Uit de verkoopakte blijkt dat het bezit van wijlen Willem Theodorus Nobel bestaat uit het buitenhuis, een eendenkooi, het huis van de tuinman en 6 boerderijen. Bij deze boerderijen behoort totaal 35 hectare bos en weiland.

Plattegrond

Langs het Winschoterdiep liggen de zogenaamde Bronlanden, hiervan is 5 hectare in bezit en in de Onnerpolder ook nog eens 6 ½ hectare. De oppervlakte van het totale grondbezit bedraagt 87.51.40 hectare.

De akte, opgemaakt door notaris Herman Trip, is voor belangstellenden interessant om te lezen maar het voert te ver deze volledig hier te vermelden.

Behalve de buitenplaats worden de 6 boerderijen te koop aangeboden, een mans- en vrouwenbank in het koor van de N.H. kerk en een eendenkooi. Verder lezen we in de akte een 12-tal percelen land. En de zogenaamde Bult of Hoogte ter aanschepping van goederen bij Waterhuizen. In het bos van het buitenhuis staat een oude schuur die apart wordt aangeboden met de eis dat deze wordt afgebroken.

De 6 boerderijen zijn in de verkoopakte genummerd met de letter A, gevolgd door een nummer (de nrs. A26 t/m A32). Het buitenhuis en koetshuis zijn genummerd A 34 en A 36.

A26. Huidige plek is de ingang van de Parklaan vanaf de Middelhorsterweg.

In de verkoopakte wordt dit huis De Oude Borg genoemd.

Huurder: Hindrik Jans Bazuin. Later koopt hij het huis.
A28. Huidig adres Middelhorsterweg 30.

Dit was mogelijk het kooikerhuis waarin de kooiker woonde van de zogenaamde mandelige kooi die lag op de plek van het huidige Anjerplein in Oosterhaar.

Huurder: Jan Simons ten Kamp en Egbertien Jans Talens.
Koper is Matthias Jorissen, getrouwd met Sophie Louise Nobel. Zij zijn de ouders van de latere burgemeester van Haren.

A29. Huidig adres Oude Middelhorst 3 (café).

Huurder: Jantien Jacobs Timmer, weduwe van Engbert Jans.
Koper: Jantien Jacobs Timmer.

A30. Adres vòòr de afbraak, Oude Middelhorst tussen Mellenssteeg en Klaproosweg.

Boerderij is afgebroken ten behoeve van Oosterhaar 2.

Huurder: Gerrit Hindriks, getrouwd met Eltien Vedder Harms.

Koper: Jan Harms Bazuin en Jantje Gerrits.

A31. Adres vòòr de afbraak, Oude Middelhorst tegenover de Mellenssteeg.

Boerderij is afgebroken ten behoeve van Oosterhaar 3.

Huurder: Johannes Sjobbema.

Koper: Rebekka Wilhelmina Abresch, weduwe van Hendrik Nicolaas Laclé.

A32. De boerderij stond op de hoek Oude Middelhorst / Mellenssteeg. Nu de groentetuin behorende bij boerderij Mellenssteeg 2. De boerderij A32 is afgebrand in 1934.

Huurder: Jan Vrieling de Jonge.

Koper: Johannes Sjobbema, kooiker, waarschijnlijk van de eendenkooi behorende bij het buitenhuis. Hij woonde namelijk in het voormalig koetshuis bij het buitenhuis.

Boerderij nr. A30 aan de Oude Middelhorst. Laatste bewoner was Klaas Horst

A33. Dit is het tuinmanshuis, gelegen buiten de grachten.
Huurder: Hendrik Jacobs Horst en Egbertje Jans.

Koper: Bastiaan Hendrik Koster.

A34. Koetshuis van het buitenhuis.

Huurder: Johannes Sjobbema en Annechien Derks.

A36. Buitenhuis De Mikkelaarhorst.

Koper van het buitenhuis met koetshuis incl. het tuinmanshuis en nog ongeveer 20 hectare landerijen is de heer Bastiaan Hendrik Koster, boomkweker woonachtig te Groningen. Hij koopt ook de eendenkooi, de oude schuur en de Bult.

De totale opbrengst van deze verkoop door de ervan Nobel is hfl. 30.559.=

Bastiaan Hendrik Koster betaalt voor zijn aankopen hfl. 11.992.=

Boerderij nr. A31 aan de Oude Middelhorst t.o. Mellenssteeg. Bewoner was Roelof Tuinman

Houtverkopen

Vanaf 1813 zijn er diverse aankondigingen geweest van de verkoop bomen op het terrein van de buitenplaats. Zo worden er op 1 november 1813 voor een verkoop 200 à 300 opgaande eikenbomen aangeboden, zeer geschikt voor scheepstimmerlieden en aannemers.

Op 9 en 10 december 1829 worden 600 zware eiken en 150 zware beuken aangeboden. Op 5 en 6 januari 1835 worden 550 eiken nabij de oude kooi verkocht.

In 1837 op 26 januari worden 550 eiken verkocht staande in het Bosch.

De grootste houtverkoop vindt plaats in 1839 op 18 november als door de erven Koster 2000 beuken en eiken worden aangeboden.

In een volgende aflevering zal worden vermeld hoe de zaken tot aan de afbraak van het buitenhuis verlopen.

De Tuchtsschool in Haren

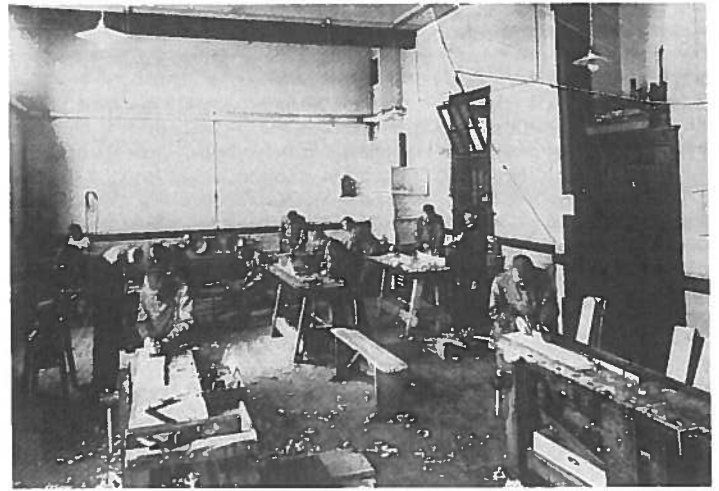
De tuchtsschool is berucht geworden door haar meest bekende schoolier Ciske, het personage van schrijver Piet Bakker. Een dergelijke school heeft ook in Haren gestaan. De tuchtsschool was eveneens een nieuw strafrechtelijk correctie-concept. Hoe zag dat nieuwe regime eruit? Wat was de achtergrond daarvan? Welk beeld bestond er bij Harenaars en anderen van het gebouw aan de Rijksstraatweg en het leven daarbinnen?

Door Dick van Nieulande

In de tweede helft van de 19e eeuw was de sociale nood groot. Veel arbeiders ontvluchtten met hun gezinnen de armoede op het platteland. De industrie bood in de steden werk, maar ook daar wachtte hen geen beter leven. Voor een karig loon maakten mannen, vrouwen en kinderen in de fabrieken lange dagen. Ging het economisch minder goed, dan stonden ze onmiddellijk op straat. De huisvesting was erbarmelijk.

Veel ouders waren niet in staat om in deze situatie hun kinderen goed op te voeden. De jeugdcriminaliteit was hoog. Diefstal, bedelarij en straatroof waren aan de orde van de dag. Dominee Jacques de Visser, bekend CHU politicus beschreef, terugkijkend, hun leven kort en bondig: 'arme kinderen, vaak in ontucht en dronkenschap geteeld, opgegroeid in pestholen der zonde, op straat gejaagd om geld thuis te brengen, door de ouders verzwadderd en letterlijk in een hel groot geworden'.

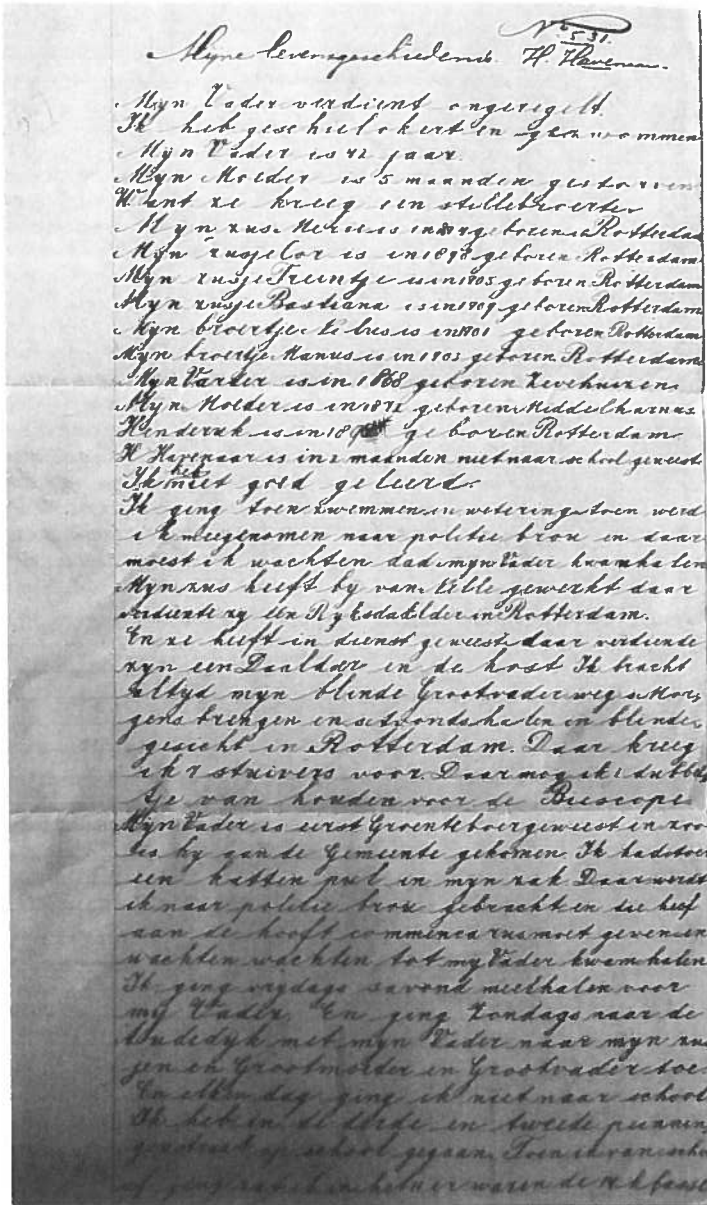
Zorg voor deze verwaarloosde kinderen was er wel. Kinderthuizen bijvoorbeeld waren er te over. Ze werden veelal beheerd door confessioneel georiënteerde liefdadigheidsorganisaties die uit particuliere fondsen gefinancierd werden. Maar ja, van een goede opvoeding kwam weinig terecht als ouders te pas en te onpas hun kinderen uit het tehuis konden halen. De ouderlijke macht was bijna onbeperkt.

Handenarbeidlokaal

De verwaarloosde jeugd die in criminaliteit was afgegleeden kreeg daarentegen een 'volwassen' behandeling en kwam via het strafrecht terecht in de reguliere gevangnissen, de rijksopvoedingsgestichten of zat zijn straf uit in de bijzondere strafgevangenis voor jeugdige veroordeelden in Den Bosch voor jongens of in Montfoort voor meisjes. 'Water en brood met discipline' was daar het regime.

De jeugdcriminaliteit in de laatste twee decennia van de 19e eeuw nam sterk toe en was ongekend hoog. Ter illustratie: in 1893 zaten 2100 kinderen onder de 16 jaar een gevangenisstraf uit. Verontrustend allemaal, dat vonden de politiek, de burgerij en de liefdadigheidsorganisaties. De samenleving en in het bijzonder het verwaarloosde kind zouden de dupe worden als dit zo door zou gaan. De liberaal georiënteerde 'Maatschappij tot Nut van 't Algemeen' nam het voortouw om het tij te keren en publiceerde in 1898 het 'Rapport omtrent het vraagstuk van de verzorging der verwaarloosde kinderen'. De notie dat er een verband bestond tussen opvoeding en criminaliteit was voor de auteurs daarbij richtinggevend.

Autobiografisch opstel van een verpleegde, circa 1910

Foto 3. Zijaanzicht van de Tuchtchool

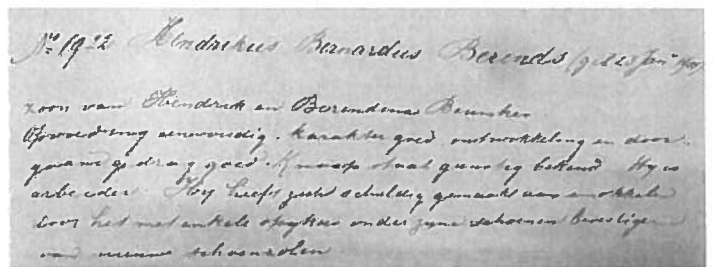
In het rapport werd de overheid nadrukkelijk aangespoord om een juridisch kader te ontwikkelen waarbinnen opvoeding onder dwang mogelijk zou zijn. Het rapport viel in goede aarde. De aanbevelingen werden grotendeels overgenomen en geborgd in de zogenaamde 'Kinderwetten van 1901'. Zo was de ouderlijke macht over het kind niet langer vanzelfsprekend en onaantastbaar. De ouder had zijn plicht om op te voeden na te komen. Lukte dat niet en werd de verwaarlozing door de rechter erkend, dan was gedwongen opvoeding van het kind buiten het gezin het instrument voor verbetering. Het particulier initiatief en de overheid hadden hierbij gezamenlijk een rol. Was er naast verwaarlozing ook sprake van jeugdcriminaliteit dan viel het kind exclusief onder de hoede van de staat. Het straffen stond bij deze categorie centraal, maar dan wel in een pedagogische context.

En dat moest dan gebeuren in een tuchtchool. Ze was bedoeld voor jongens en meisjes tot 18 jaar die door de strafrechter voor maximaal 1 jaar daar geplaatst werden. Niet zoals voorheen in een reguliere gevangenis of in een bijzondere strafgevangenis, maar in een nieuwe instelling die van buiten een afschrikkend beeld van schuld en boete moest uitstralen en intern met een nieuw correctieregime werkte. De tuchtchool zou een combinatie van straf- en heropvoedingsinstelling moeten worden, ze 'dresseerde en behandelde'.

Frontaanzicht

Vanaf 1905 werden er tuchtcholen geopend in Zeist voor meisjes, voor jongens in Ginneken, Velsen, Nijmegen en in Haren. De tuchtchool in Haren werd ontworpen door architect ir. Willem Cornelis Metzelaar en in 1904 aanbesteed voor fl.143.000. In het Nieuwsblad van 13 en 14 september 1904 gaf H. Bos, bovenmeester in Haren, op basis van de bouwtekening al een indruk van de inrichting. Het gebouw had aan de Rijksstraatweg een front van 80 meter, was 58 m. diep en had een voorgevel van 16 m. hoog. In het gebouw waren op de parterre onder meer klaslokalen voor gewoon- en vakonderwijs, verblijfszalen voor de kinderen en 24 chambrettes ondergebracht. Achter de directeurswoning en de woning van de hoofdonderwijzer waren in totaal 8 cellen en tuintjes gedacht voor de eerste opvang van de nieuwkomers, de zogenaamde eerste-klassers. Naast de cellenblokken was links en rechts plaats voor een cachot. Op de verdieping waren nog eens 24 chambrettes geprojecteerd, een ruime kerk, een ziekenzaal, pap- en badkamer, spreekkamers en ruimten voor het inwonend personeel. Groot en solide gebouwd doet het meer denken aan een gevangenis dan aan een school, merkte Bos op.

Aantekeningen uit register betreffende verpleegden, circa 1919

Een jaar na de aanbesteding ging de school in Haren van start. De kinderen kwamen aanvankelijk alleen uit de regio, later ook uit andere delen van het land. Het geplaatste kind ging na aankomst langs de kapper en kreeg een gestichtsuniform aan. Kaalgeschoren en weggekleed werd hij (nu officieel een 'verpleegde') twee weken in volstrekte afzondering gehouden. In zijn cel kon hij dan zijn wandaden overdenken en tot zelfinzicht komen. Na de isolatie periode promoveerde hij naar de tweede klasse in de school- hiërarchie. Bij goed gedrag ging hij over naar de derde klasse en kreeg hij meer privileges. Dan mocht er bijvoorbeeld gewandeld worden buiten het terrein. Bij slecht gedrag kon de verpleegde afstromen of werd hij in de vierde klasse, de strafklas geplaatst. Belonen en straffen vormden zo de grondslag voor de heropvoeding. Dit regime was voor alle tuchtcholen gelijk en was tot in detail door 'Den Haag' uitgewerkt. De uitvoering daarvan werd door een lokale raad van toezicht in de gaten gehouden. Hierin zaten vooraanstaande notabelen. Onze burgemeester Dirk Boerema bijvoorbeeld was vanaf 1910 lid van de Harener raad van toezicht. De vaste personeelsbezetting bestond in Haren uit een directeur (vaak een dominee), drie onderwijzers, twee werkmeesters, een

tuinman en 2 man ondersteunend personeel. Voor de huishoudelijke dienst werden vrouwen ingezet.

In de tuchtschool werd gewoon regulier onderwijs en vakonderwijs gegeven. De Harener school was gespecialiseerd in handenarbeid en bood een schoenlappersopleiding aan.

De verpleegden maakten lange dagen. Van 6.00 tot 21.00 uur onderwijs of corvee, marcheren onder leiding van militairen en driemaal daags appel. Het regime was streng, weglopers waren er dan ook wel, maar de tuchtschool in Haren had bij het ministerie en onder de collega's de naam een 'ontspanningsoord' te zijn. De directeur en de raad van toezicht waren kennelijk eigenzinnig en minder rigide in hun taakopvatting dan wenselijk was. Jan Simon van der Aa, hoogleraar in Groningen en destijds betrokken bij het ontwerpen van de kindervetwet, bezocht de tuchtschool. Voor hem deed de liberale opvatting in Haren meer dan recht aan de bedoeling ervan.

In het begin van de twintiger jaren kreeg het tuchtschoolwezen te maken met overcapaciteit. De daling van de jeugdcriminaliteit was daar verantwoordelijk voor. Wellicht hield het ook verband met de veranderde wetgeving die ondertoezichtstelling zonder plaatsing in een inrichting mogelijk maakte.

In 1922 sloot de tuchtschool in Haren haar deuren. Der-

tien jaar later trok het blindeninstituut in het complex aan de Rijksstraatweg nr. 286. In 1984 maakte de eigenaar bekend de tuchtschool gefaseerd te zullen slopen. Op 19 november 2008 werd het laatste deel ervan afgebroken.

Tuchtschool haren frontaanzicht

Naast de bronnen die in de tekst zijn vermeld zijn ook geraadpleegd:

- RHC Groninger Archieven, het archief van de Tuchtchool te Haren, 1905-1922
- Geertje Dimmendaal, Groningen ingericht
- Simon Groenveld e.a., Wezen en Boefjes

Kent Haren een dialect?

De Provincie Groningen kent veel dialecten. Maar welke 'taal' zou nu in de gemeente Haren gesproken worden?

Door Henk Baquin

Ongetwijfeld spraken de oorspronkelijke bewoners van Haren, Onnen, Noordlaren en Glimmen een dialect. De autochtone bevolking bestond voornamelijk uit boeren en ambachtslieden. Hun voertaal zal ongetwijfeld geen Algemeen Beschaafd Nederlands zijn geweest.

Een uitgesproken Groninger dialect bestaat niet. Het Gronings is een verzamelnaam voor een aantal varianten van de streektaal Nedersaksisch die in en rond de provincie wordt gesproken. De provincie kan worden ingedeeld in een paar taalgebieden die globaal ook de streken in de provincie bestrijken. Zo heb je het taalgebied in de Stad, in het Westerkwartier, in het Hoogeland, in het Oldambt, in de Veenkoloniën en in het Westervold.

De waterwegen in de provincie kunnen ook globaal worden aangemerkt als een taalgrens tussen de dialecten. Hierbij moet worden gedacht aan het Reitdiep, het Boterdiep, het Damsterdiep en het Winschoterdiep.

De klank van het Groningse Nederlands wordt ook wel aangeduid als het Gronings accent. In andere delen van Nederland wordt dit dikwijls opgevat als 'boers'. Het meest opvallende verschijnsel is het inslikken van de 'n'.

Het dialect dat werd/wordt gesproken in Haren zal een mengelmoes zijn, gevormd door de invloeden van het Drents, het Stad Gronings, het Veenkoloniaals en mogelijk zelfs het Westerkwartiers. Iemand die Gronings spreekt gebruikt korte zinnen, maximaal 8 woorden is al veel. Voorbeeld: Nederlands: 'Hoe gaat het met jou? Het zou slechter kunnen zijn'.

Gronings: 'Hou is 't? 't Kon minder'.

Ook komen nogal wat omzettingen voor, woorden die omgekeerd zijn in vergelijking met het Nederlands. Nederlands: doormidden, Gronings: middendeur
Nederlands: wagenwijd, Gronings: wiedwoagen
Nederlands: sinaasappel, Gronings: appelsien

De zinsopbouw wijkt af, het hulpwerkwoord komt in het Gronings altijd achteraan.

Nederlands: 'Reken er maar op dat wij zullen komen'.

Gronings: 'Reken der mor op dat wie komen zellen'.

De voltooid deelwoorden worden zonder 'ge' gevormd.

Nederlands: 'Jan heeft een appel gegeten'

Gronings: 'Jan het 'n appel eten'.

Geïnteresseerden verwijzen we graag naar de website van het Centrum Groninger Taal en Cultuur. U kunt ook googelen op 'Groninger dialect'.

Onnen snakte naar water

Onnen snakt naar water. Een zinnenetje uit het Nieuwsblad van het Noorden van 1949. Het artikel meldt dat 'de waterbakken droog zijn, het water om ze schoon te maken moet van ver worden aangevoerd wat de schoonmaak van scholen en andere openbare gebouwen sterk bemoeilijkt'.

Door Ingrid Smit

Een regenbak was een gemetselde bak meestal tegen het huis aan waarin regenwater voor huishoudelijk gebruik werd opgevangen. Om schoon water te krijgen hadden veel huizen boven het woongedeelte een pannendak. Het jaar daarvoor meldt dezelfde krant in november, toch meestal het natste jaargetij, dat de veehouders in Onnen in de problemen zitten omdat de putten waaruit het vee gelaafd wordt totaal droog staan.

Aanleg buizen bij Noorddijk

In 1930 werd de NV Waterleidingmaatschappij voor de Provincie Groningen (WAPROG) opgericht. In 1935 werd in de Onnerpolder het pompstation van de provinciaal Groningse waterleiding (WAPROG) geopend dat de provincie van water voorzag, met uitzondering van de stad Groningen, Haren en Winschoten die toen al waterrecht staad.

In fei 1943 zou, volrecht hebbende arrestanten, amde stelling Trijze en zonder wet-gearresteerd, neer werd uitgevoerd. nog ten laste getreeks 3 Augustus Iederlanders C. F. heeft doodgescho-

Korte berichten

st Gemengd Koor
st bevordering der

3 M. Eisses; 4 T. Jongsma; 5 J. Bepink;
Er waren in totaal 26 prijzen.

Watergebrek in Onnen

In verband met de weersomstandigheden heerst er thans weer een groot watergebrek in Onnen. De regenbakken zijn droog, het water om ze schoon te maken moet zelfs van verre worden aangevoerd, hetgeen ook een groot bezwaar is bij de schoonmaak van scholen en andere openbare gebouwen. De bevolking snakt naar waterleiding.

Floralientoonstelling

Zaterdagmiddag werd in Ons Centrum de jaarlijkse Floralientoonstelling ge-

leiding hadden. Daarbij was het niet zo dat elk huis een aansluiting had, in veel gevallen zullen huishoudens op een openbare kraan aangewezen zijn geweest. Groningen en het kerndorp Haren kenden sinds 1881 waterleiding. In Onnen en Noordlaren zou dat nog 70 jaar duren. Aansluiting in de buitengebieden was onrendabel, stukje bij beetje werd de leiding uitgebreid, de Hoge Hereweg in Appèlbergen in 1950. Nog in 1960, bij de 75.000ste aansluiting in de provincie, waren er verspreid liggende huizen in de provincie niet aangesloten. Het is gek te zien dat in de dertiger jaren Ter Apel bluswater uit Onnen gebruikte, terwijl de inwoners van Onnen en Noordlaren, die uitkeken op het pompstation, tot 1950-'51 op eigen leidingwater moesten wachten. Daarmee lag Noordlaren overigens voor op het toeristische Zuidlaren. Ook bij andere nutsvoorzieningen, zoals de riolering waren de buitengebieden als laatste aan de beurt. De rioleringen in Onnen en Noordlaren werden in 1953 aangelegd. Dit waren open riolen, die zonder zuivering rechtstreeks via de haventjes op het Zuidlaardermeer en het Drents Diep loosden. Dat gaf voor Onnen problemen toen een paar jaar later een dam de haven afsloot.

Gas, water, licht en riolering, het is zo vanzelfsprekend voor ons. Nog geen 70 jaar geleden was dat anders.

Opening pompstation Onnen 1935

werk: 9 inschrijvingen. Hoogste veld en J. Vroom, Groningen; 1ste Technisch Bureau Visschen f 3920. Electricisch werk: inschrijvingen 10. Hoogste J. Groningen f 2365, laagste Electricisch Bureau Kokheim, Har Schilderwerk: Aantal inschrijvingen 10. Hoogste F. Houwen, Groningen; laagste H. Evenhuis, Groningen

SCHEEPSTIJDINGE

Grotevaart: Aalsum 3 te Middeldijk 3 te Port Arthur; Akkrum 3 te Bremen; Albireo 5 te Bahrei

Het Glimmerbeekje

“Neus diiicht!” Dat riepen we als kind altijd met overdreven poeha als we op de oprijlaan van Huis te Glimmen, De Laan, in het Quintusbos fietsten of liepen. We kruisten dan de sloot. Dat was in de vijftiger, zestiger jaren. Nu is de sloot bijna dichtgegroeid. Ik ben op zoek gegaan naar de oorsprong van het Glimmerbeekje.

Door Henk Bakker

KIJKEN NAAR DE GESCHIEDENIS VAN GLIMMEN

Drie wandelingen langs historische plekjes

Het boekje van mw. Prins

Al lange tijd hoeft de neus niet meer dicht en dat was ook tijdens een rondleiding door het bos in oktober 2016, georganiseerd door de Harense Historische kring Old Go. “Dit is het oude Glimmerbeekje!” wist deelnemer Tjaart Vrieling te vertellen over deze nu droge, bijna dichtgegroeide sloot. “Nooit van gehoord” zei ik als gids en oud-inwoner van Glimmen, “maar daar hoor ik graag meer over, interessant!”

En zo kwam het dat we op een middag op speurtocht gingen naar het Glimmerbeekje. Samen met drie Glimmenaren. Mijn vroegere buurmeisje Alberdien Smid, haar man Jan Dijkema en Tjaart Vrieling.

“Hoe wist je, Tjaart, dat daar een beekje stroomt? Ik was heel verbaasd”. “Wij kenden het ook niet” zeiden Alberdien en Jan.

Tjaart had het uit een wandelboekje van wijlen mevrouw P.A.C. Prins-Poorter die aan de Meentweg woonde en hij heeft met haar indertijd deze wandeling gemaakt, waarbij ze zelf de toelichting gaf. Zij had veel boeken geschreven over de geschiedenis van Glimmen en ook dit geweldige boekje waarin drie wandelingen met als titel: ‘Kijken naar de geschiedenis van Glimmen’.

In dit boekje noemde mevrouw Prins zijdelings ‘De Glimmer Beek’, die ze ook wel een ‘belangrijk waterstroompje door Glimmen’ noemde. Prins dacht dat het water wel eens zo’n goede kwaliteit kon hebben, dat het voor huisbier gebruikt werd. Glimmer bier? Klinkt lekker.

Nergens anders kom je volgens mij iets tegen over het Glimmerbeekje. Het stroompje begon in Appèlbergen, schreef mevrouw Prins. Vandaar dat we met z’n vieren hebben afgesproken bij de ingang van het oude zwembad aan de Hoge Hereweg.

Tekening van de boerderij

We weten nog van vroeger dat hier in de sloot het gebruikte maar nog wel heldere water van het zwembad wegstroomde richting het spoor. Het bad is aangelegd in de dertiger jaren van de vorige eeuw en gebruikte een bron, die volgens het boek ‘Glimmen dorp tussen Drentse A & Hondsrug’ van Willem Rutgers 100 meter diep was, voor het zwemwater. Dit water kon indertijd niet alleen uit het zwembad komen, concludeerden we. Daar was het te helder voor. En al speurend op het oude zwembadterrein stroomopwaarts vonden we sloten of sleuven die op een beekje leken en uiteindelijk in het moerasgebied van Appèlbergen kwamen. Dit moet zoals mevrouw Prins al schreef, de bron van de Glimmerbeek zijn!

De Glimmerbeek. Is zij van oorsprong een oude, vergraven loop van een spontaan beekje of is het een gegraven sloot ter afwatering van het moeras en gebruikt voor bijvoorbeeld de irrigatie, huishouding en voor het vee?

We lopen terug naar de oude ingang van het vroegere zwembad en gaan richting spoor langs het ‘TudeBakkersbosje’, waar een deel van de kippen van Gerard Bakker van de Parallelweg 13 los konden lopen. Bakker, hij is er al lang mee gestopt, hield kippen vooral voor de eieren en had ook kippenhokken achter zijn huis.

De beek gaat onder het spoor door waar vroeger de onbewaakte spoorwegovergang was. Als kind staken we hier vaak over het spoor naar het zwembad, want dat was spannender dan de bewaakte spoorwegovergang. Nu is deze overgang afgesloten.

Na het spoor is er nog een stukje beek en dan duikt zij vlak voor de Parallelweg een buizenstelsel in, dat waarschijnlijk in de vijftiger jaren is aangelegd.

Tjaart weet gelukkig hoe de buis hier loopt en zo komen we uit bij de vroegere ijsbaan die lag tussen Parallelweg en Rijkstraatweg. Hier ligt nu de Meidoornlaan.

Zo kwam dus de ijsbaan in de winter aan haar water: dankzij de Glimmerbeek! En voor zover ik weet, was er nooit gebrek aan water voor de baan. De ijsbaan, de ijsbaanvereniging is opgericht rond 1892, is rond 1960 verplaatst naar het einde van de Nieuwe Kampsteeg, aan de Meentweg.

De beek gaat dus langs de voormalige ijsbaan en dan op de hoek Meidoornlaan / Rijkstraatweg via een buis onder de Rijkstraatweg door, stukje naar links en dan weer als sloot door het weiland richting het westen naar de Oude Steeg en stroomt daar rechtsaf naar het noorden. Aangekomen bij de hoek Oude Steeg / Nieuwe Kampsteeg loopt zij onder de Nieuwe Kampsteeg door en gaat vervolgens tussen woonhuis nr. 22 en 22A door richting het Quintusbos.

Kaart

Vroeger liep de Oude Steeg hier, net als het beekje, ook door en stond er nog een boerderij, gebouwd omstreeks 1700 maar afgebroken in 1905 volgens 'Glimmen dorp tussen Drentse A & Hondsrug (deel 2)'. Volgens topotijdreis.nl is de boerderij afgebroken en de steeg hier opgeheven tussen 1925 en 1926.

Deze oude boerderij is ook nog geschilderd (zie afbeelding). Spanten van de afgebroken boerderij zijn volgens het hiervoor genoemde boek weer gebruikt in woonboerderij 'Landlust' aan de Nieuwe Kampsteeg 14.

In het Quintusbos zien we de Oude Steeg weer verder lopen en verlaat de beek de Oude Steeg om rechtdoor het weiland in te gaan. Op twee plaatsen in het bos kun je door middel van dikke balken de ruim een meter diepe beek oversteken. Dan kruist de beek de Oosterbroekweg en stroomt richting het noorden via een weiland naar 't Hemrik.

't Hemrik wordt uitgebreid beschreven op de website van het Gronings Landschap, die onder andere meldt dat 't Hemrik anderhalve eeuw geleden (rond 1850) nog een waterplas

was. Toen er rond 1900 dijken werden aangelegd langs de Drentse Aa en het overtollige water uit de polder Glimmen werd gemalen, viel de plas droog en ontstond er een moeras. Onze beek stroomt door het 't Hemrik naar het westen, onder de weg langs 't Hemrik door en stroomt uiteindelijk in de Drentse A.

Glimmerbeekje

Er lopen meer afwateringen vanuit het moerasgebied Appèlbergen (ongeveer +4 m boven NAP), dat vroeger volgens Wikipedia een plas en mogelijk van oorsprong een pingoruïne was.

Zo stroomt het water ook via de Onneres naar het Tranendal en stroomt een deel via een brede sloot naar Harenermolen (was daar iets dat veel water nodig had?). Een deel gaat richting de Leemweg. Later slaat een deel af richting het Zuidveld en een deel richting de Vogelzangsteeg, Zuidlaarderweg en langs Pollselaan en Besloten Venen naar de Drentse A.

De melkfabriek 'De Toekomst' (1896-1966) loosde op een zijtak van de beek ongezuiverd afvalwater en dat kwam op de hoek Oude Steeg / Nieuwe Kampsteeg de Glimmerbeek in.

Hoe langer en verder het afvalwater in de sloot aanwezig was, hoe meer het begon te borrelen en te stinken. Waarschijnlijk veroorzaakten indertijd eiwitten van melkresten het troebele water met schuim er op.

Het hoogtepunt, of dieptepunt eigenlijk, van de stank was daar waar de sloot De Laan kruiste. Voor kinderen, en misschien ook wel volwassenen een reden om hier de neus stevig dicht te knijpen en het elke keer flink van te voren weer uit te gillen: "Pas op de stinksloot!"

Dat hoefden we nu niet te doen. De melkfabriek is al jaren geleden gestopt en de sloot staat tijdens deze zoektocht droog. Nu komt een heerlijke boslucht je neus binnenstromen. En was het een echt beekje of toch een gegraven afwateringssloot...?

Bronnen:

- boekje van mevrouw P.A.C. Prins (niet meer verkrijgbaar, misschien herdruk) - topotijdreis.nl - hisgjs.nl - hunzeenaas.nl
- 'Glimmen dorp tussen Drentse A & Hondsrug' (deel 1 en 2), ook foto boerderij

'De Dilcht'

Een boek met historie en herinneringen

Tijdens de Kunst- en Cultuurmarkt in september, werd ik aangesproken door een jongeman die vertelde dat hij een boekje had geschreven over zijn woning als een historisch document met daarin verweven zijn jeugdherinneringen. Hij wilde graag een exemplaar schenken aan Old Go, als waardevol geschiedkundig document. Inmiddels is het boekje opgenomen in de bibliotheek van Old Go.

Door Henk Baarjn

Het betreft de woning aan de Rijksstraatweg, genaamd De Dilcht. Het huis is in 1930 gebouwd in opdracht van de heer Anne Reinders, bankier en commissionair in effecten van het NV Bankiers- en Effectenkantoor Reinders en Knol Bruins. Architect is de heer Wittop Koning. Tijdens een publieke verkoping op 24 september 1924 wordt het hoogste bod op de boerderij en bijbehorend weiland van de familie Woldring gedaan door de heer Reinders. Het heeft dus 6 jaren geduurd voordat de boerderij werd afgebroken en na diverse aanpassingen in het bouwontwerp, met de bouw kon worden begonnen door aannemers Gebr. Stamhuis uit Loppersum.

De Dilcht werd door Wittop Koning ontworpen in een aan de Delftse School en het Engelse landhuis verwante stijl. Het oorspronkelijk ontwerp van de omvangrijke tuin in 1930 is van tuinarchitect J.W. Verdenius uit Groningen. In 1943 brengt tuinarchitect Jan Vroom jr. diverse wijzigingen aan in het oorspronkelijke ontwerp. Het hoogteverschil van de tuin naar het westen is maar liefst 2,75 m. Er zijn daarom drie gazons aangelegd die steeds een niveau verspringen.

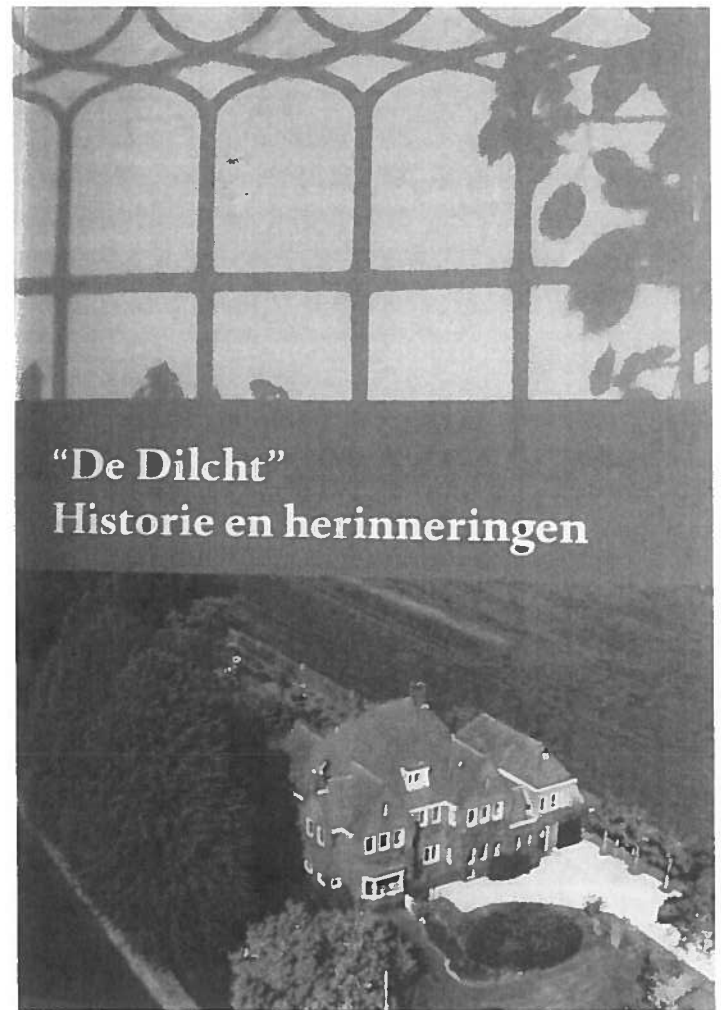
Een klein hoofdstuk wordt gewijd aan de tuinmuur aan de noordzijde die bijna 60 meter lang is en de glooiende westflank van de Hondsrug duidelijk accentueert. Er is een onbevestigd verhaal dat de muur zou zijn gebouwd vanwege onenigheid met de overburen, de familie Geertsema die de tegenover De Dilcht gelegen villa De Es-

serberg bewoonde. In een overeenkomst van november 1929 wordt beschreven dat eventueel te planten bomen of heesters een hoek aan de noordwestelijke zijde van de tuin, een hoogte van 2.50 m niet mogen overschrijden daar anders het uitzicht van de familie Geertsema op het Paterswoldsemeer belemmerd zou worden.

Het boek dat ingedeeld is in vier episodes, is bedoeld als een familiechroniek. Het boek is om die reden ook niet in de boekhandel te verkrijgen.

De hoofdstukken zijn:

'Van boerderij naar villa', 'Nieuwe bewoners', 'In andere handen' en als laatste 'Een droom in vervulling'.

Laatste Nieuws

De belastingdienst heeft de aanvraag van Old Go voor de ANBI status gehonoreerd.

Old Go heeft vanaf 1 januari 2018 de ANBI status en mag zich ook een culturele ANBI noemen.

Deze aanwijzingen gelden voor onbepaalde tijd. Ten overvloede misschien,

ANBI staat voor Algemeen Nut Beogende Instelling.

Algemeen Nut
Beogende Instelling

ANBI

Old Go op de Kunst- en Cultuurmarkt

De Kunst- en Cultuurmarkt in Haren vond dit jaar plaats op zaterdag 15 september. Vorig jaar viel deze activiteit jammer genoeg samen met de Open Monumentendag. Old Go heeft er bij de organisatoren van de Kunst- en Cultuurmarkt op aangedrongen dit in 2018 niet weer te laten gebeuren.

Daaraan is gelukkig tegemoet gekomen. Dank daarvoor.

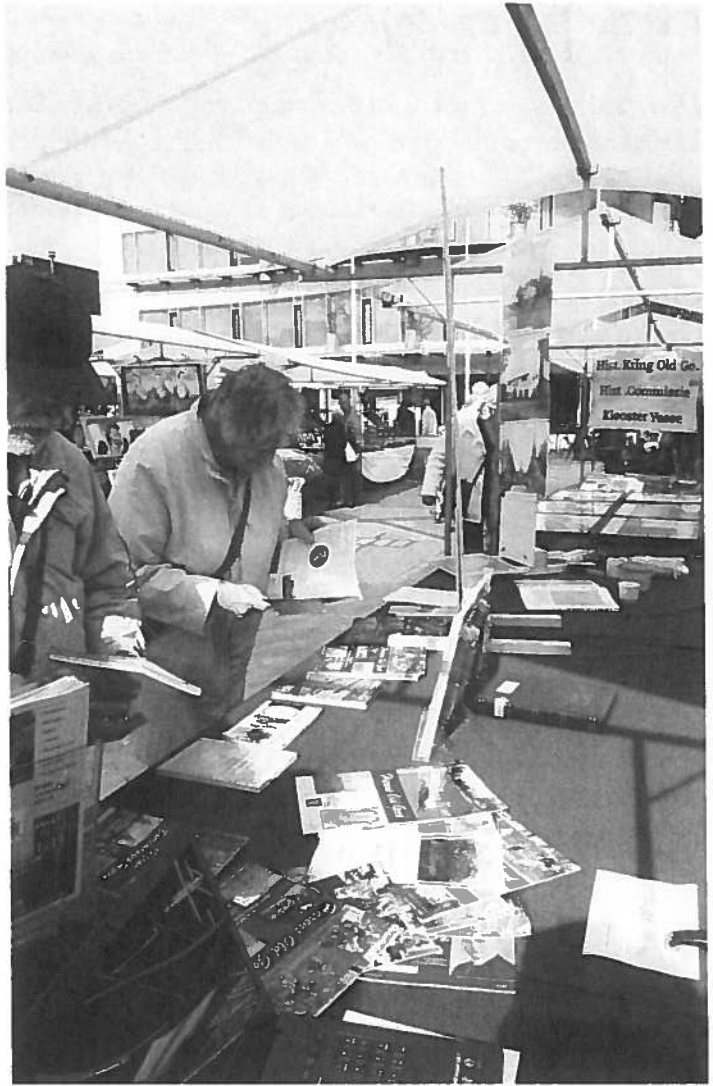
Door Henk Bazuin

Dat Old Go aanwezig is op de Kunst- en Cultuurmarkt heeft als reden dat het een uitstekend podium is om de vereniging te presenteren. Omdat het Historisch Platform Haren twee kramen tot haar beschikking had, was de samenwerking tussen Old Go, Klooster Yesse en de Harener Historische Commissie groot. Op deze manier kunnen we gezamenlijk laten zien wie we zijn en wat we doen.

Nieuw dit jaar was het grote scherm waarop continu oude foto's werden getoond. Achteraf bleek dat het scherm misschien beter op een andere plaats, namelijk achter de kraam, opgesteld had kunnen worden. Toch hebben veel mensen genoten van de beelden. Zelfs van het bankje werd regelmatig gebruik gemaakt.

Een prettige bijkomstigheid was dat de personele bezetting geen enkel probleem is geweest. Dank aan allen die een paar uurtjes vrij hebben willen maken.

We hopen dat we wat meer aan naamsbekendheid kunnen doen, want steeds merken we dat een aantal mensen nog nooit van Old Go heeft gehoord. Dan blijkt echter dat zij niet in Haren wonen maar wel hun roots hebben in de gemeente. De Harenaars kennen ons gelukkig wel. Een geslaagde dag waaraan ook het mooie weer heeft meegewerkt.

Kunst & Cultuurmarkt

Onderstaande bedrijven en vrienden van Old Go hebben deze uitgave van Harens Old Goud mede mogelijk gemaakt

Bedrijven

- Dunning Makelaardij, Rijksstraatweg 207, tel. 5346699. Uw betrouwbare partner voor wonen
- Auto de Groot Haren bv. Rijksstraatweg 115, tel 5349444. Voor APK en onderhoud van alle merken
- Kookstudio-Haren en Buywine biowijnen, Kerkstraat 26 en 28, tel. 5370455
- Coöperatie Boomker+, Rijksstraatweg 205, tel. 5344013. Ook voor al uw historische boeken
- Dierenspeciaalzaak De Molen, tel. 5350215. Bij Discus Ekkelkamp vindt u alles voor uw huisdier
- Wijnhuis Enotria, Rijksstraatweg 222-1, tel. 5350974, info@wijnhuisenotria.nl. Voor Europese kwaliteitswijnen
- dekoffiewinkel.com, De Brinken 1. Speciaalzaak in koffie en thee en voor heerlijke bonbons!
- Astoria catering-partyservice, tel. 5345200, info@astoria.nl. Intermezzo, Sassenhein; als u iets te vieren heeft
- TIB totaal installateurs: al 33 jaar een begrip in Haren, tel 5349902. Vandaag gebeld? Vandaag hersteld!
- TOTAL Tankstation P. Winterwerp, Rijksstraatweg 227-A, 050-5340757, Tanken Wassen en Shop

Vrienden

- Fam. Brunt Haren

Wordt óók Vriend van Old Go!

Voor informatie: redactie@oldgo.nl

Aagtje Jobing- Vriesema

Dit verhaal is opgetekend door Lineke van Geest, werkgroep Oude Verbalen, naar aanleiding van een aantal gesprekken met mevrouw Jobing in het voorjaar van 2014. De foto's komen uit de collectie van mevrouw Jobing.

Groningen

Hoewel ik in Groningen geboren ben en pas toen ik 15 jaar oud was naar Haren ben gekomen, voel ik me toch op en top een Harenaar.

Ik ben in 1927 in de Bankastraat geboren en heb met het leesplankje van Hoogeveen (aap, noot, mies) en het telraam leren lezen en rekenen op de Insulindeschool. Mijn vader was elektromonteur en raakte in de crisis van de jaren '30 zijn baan kwijt en werd melkrijder. We verhuisden naar de Peizerweg en aan de tweemansschool aan de Zuiderweg te Hoogkerk heb ik de lagere school verder afgemaakt. Het was nog de tijd dat de melk regelrecht van de boer kwam en je je eigen klanten zelf moest vinden. Dat lukte in het begin aardig. Vader had een houten bakfiets met schuin aflopende kleppen, waaronder zich de flesjes room en karnemelkse pap, kaas en pakjes boter bevonden. De melk zat in een grote gamel met kraantje en er omheen een witte moltondeken. Later moest de melk gepasteuriseerd worden en ging dan eerst naar de fabriek. De Coöperatie "De Volharding" deelde de stad in melkwijken in, waarvan je het bezorgrecht moest kopen. Toen de melk in de oorlog ook nog op de bon ging en de joden uit de Folkingestraat afgevoerd werden, kwam er steeds minder omzet en verkocht vader zijn melkwijk. In 1942 verhuisde ons gezin naar Haren naar een boerderij van 1 ha. grond in Felland. Het was een fruitkwekerij, een boomgaard met appel- peren- en kersenbomen, maar ook een moestuin met allerlei groente.

Aagtje als klein kind in Groningen

Haren en Oorlog

Ook hier was het aanpakken, thuis op de boerderij en in de kwekerij op het land. Ik was toen 15 jaar en daar mijn moeder vaak last van migraine had, moest ik veel in het huishouden inspringen.

Onze boerderij stond op de plek waar onlangs een grote villa is gebouwd in de bosjes aan de Dr. Ebelsweg. Toen lagen we met een zandpad nog aan de Waterhuizerweg, de Dr. Ebelsweg bestond nog niet. Aan de overkant lag de kippenfokkerij van Begeman, de Woudbloem geheten, de kippen konden rondscharrelen op 1 ha. grond.

In de oorlog werden alle Duitsers in de omliggende boerderijen ingekwartierd, wel 2 tot 14 soldaten per boerderij. Ook onze kamer en keuken zat vol met moffen. Ze kregen eten van de gaarkeuken, macaroni, maar dat 'italiano spul' bleefden ze niet en gooiden het naar de varkens!!!

Mijn broer was net op de leeftijd dat hij naar Duitsland moest om te werken en was dus ondergedoken. Toen hij die dag langs de weg met zijn meisje stond te praten en de Gestapo er aan kwam, vluchtte hij terug naar zijn schuilplaats op de boerderij. De Gestapo begon te schieten, er vloog een kogel dwars door ons huis, ze dreigden mijn ouders op te pakken. Hij gaf zich toen over en werd naar het beruchte Scholtenshuis, de zetel van de SS op de Grote Markt in Groningen gebracht. Gelukkig werd hij de volgende dag weer vrij gelaten en mijn vader die naar Groningen was gefietst om iets naders te vernemen, kwam hem halverwege Helpman tegen.

We hadden in die tijd ook een meisje, Elsje heette ze, bij ons in huis om aan te sterken, maar ze had vreselijk heimwee en plaste in bed. Ook kwam er wel 3 à 4 keer een jongen uit Amsterdam, daar hebben we nog contact mee. Ik kan me de bevrijding ook goed herinneren. Ik ging met mijn broer en zusje melk halen bij de boer in een liter bus, toen we op de Onnerweg de tanks met Canadezen vanuit Onnen zagen aankomen.

Huwelijk

Toen brak een tijd van feesten aan en bij een sportevenement op het grasveld voor de Tuindorpschool leerde ik mijn man kennen. Jan Jobing, 6 jaar ouder dan ik, ook elektromonteur net als mijn vader eerst was. Hij had in de oorlog gedwongen moeten werken in Halle bij Leipzig en was net terug. Door de voortdurende bombardementen daar was hij allergisch voor vuurwerk geworden en Oudejaarsavond is voor hem altijd een verschrikking gebleven. Wij verloofden ons in 1946 en bij het inleveren van gouden sieraden om de ringen te betalen zijn we enorm afgezet. Wij trouwden in 1948 en gingen bij mijn schoonmoeder aan de Mellenssteeg inwonen, zoals na de oorlog vanwege woningnood te doen gebruikelijk was. Dat was niet altijd even gemakkelijk, vooral toen in '49 onze dochter geboren werd en in '51 onze tweede dochter volgde. In 1952

kregen we een huis aan de Tuindorppweg toegewezen, een huis met 3 slaapkamers. Wat een weelde! Nu was er ook ruimte voor nog twee kinderen een dochter in '56 en een zoon in '58.

Mijn man was heel handig met klussen en als elektromonteur werkzaam bij installatiebedrijf Koops en Bruining had hij ook de kennis om een douche en centrale verwarming aan te leggen. Tuindorp in die dagen was een dorp op zich, speciaal aangelegd voor spoorwegpersoneel. Het werd ook wel het "rooie dorp" genoemd. Er woonden veel SDAP-ers zoals de socialisten zich toen noemden. Onze kinderen gingen ook vanzelfsprekend naar de Tuindorpschool, een goede school met meester de Graaf als hoofd. We hebben zelfs een schoolreis van een hele week door Nederland gemaakt in een omgebouwd vrachtschip met de kinderen van de hoogste klas. Ik ging mee als oppasmoeder en we sliepen allemaal in het ruim.

We hadden het echt gezellig met elkaar in de wijk. We hadden zelfs een eigen buurtwinkel, een echte winkel van Sinkel met snoep, rookwaren, parfumerie, koek en speelgoed en tevens een kapsalon. De opkomst van de grote winkelketens noopte het echtpaar Veldman de winkel in 1993 te sluiten. Slager Honebecke had ook zijn winkel aan de Tuindorppweg. Er hingen altijd een geslachte koe en een varken aan de haak met zaagsel eronder om het bloed op te vangen.

Het vrachtschip, bestemt voor een schoolreis

In het begin van de oorlog werd de buurtvereniging "Ons Belang" opgericht en langzamerhand kwamen er een muziekclubje en een wandelclub. Mijn man richtte een toneelclub op en speelde elk jaar mee in een leuk blijspel, dat dan in café Goinga op de hoek waar nu de Mellenshorst ligt, werd opgevoerd en ook ik had af en toe een rolletje. De speeltuin achter de Tuindorppweg werd door handige vaders van toestellen voorzien en ook de stoeltjes voor de kleuterschool werden door hen van buizen en triplex in elkaar gezet. We waren ook lid van de korfbalvereniging. Er was veel gemeenschapszin.

Toen onze kinderen naar de middelbare school gingen kreeg ik meer vrije tijd en ging ik werken als kinderoppas in gezinnen. Crèches

waren er toen nog niet, de kinderoppas werd onderling geregeld door buurvrouwen of moeders van speelkameraadjes. Vrouwen met een goede baan echter konden zich een oppas permitteren. Ik heb de kinderen zien opgroeien en zelfs nu nog heb ik contact met een aantal.

In 1997 is mijn man gestorven en stond ik er alleen voor. Ik vond het vreselijk dat de huizen aan de Tuindorppweg in 2002 wegens ouderdom afgebroken moesten worden en ik naar de Torenlaan moest verhuizen. Precies 50 jaar hadden we er lief en leed gedeeld, ons huis was zowel binnen als buiten nog in goede staat en dan moet je toch de deur achter je voor het laatst sluiten. Maar... hier woon ik ook naar tevredenheid.

Activiteiten 2019

16 januari: Inleiding over de varianten van het groningse dialect. Plaats: De Mellenshorst, Waterhuizerweg. Inleider is de heer Wim Bastiaanse

28 februari: Algemeen ledenvergadering
Plaats: De Tiehof Onnen

Na het officiële gedeelte zal een lezing worden gegeven door mevrouw Frederique Reitsma over het werk van haar grootvader, architect Egbert Reitsma.

13 april: Fietsexcursie.

Henk Bakker zal de deelnemers langs de bekende en onbekende plekjes van de loop van de Glimmer beek leiden. Vertrekpunt: parkeerplaats Appelbergen (voormalig zwembad.)

Losse nummerverkoop van Harens Old Goud

De losse nummers van de laatste editie van Harens Old Goud zijn te verkrijgen op onderstaande adressen:

- Boekhandel Boomker, Rijksstraatweg Haren
- Boekhandel Bruna, Brinkhorst Haren
- Benzinestation Total Winterwerp, Rijksstraatweg Haren
- Orchideeënkwekerij Reinhardt, Westerveen Glimmen
- Zorgboerderij De Mikkelsborst,
Klaverlaan Oosterhaar, Haren.

Oude nummers zijn verkrijgbaar zo lang de voorraad strekt, via een mail naar info@oldgo.nl. Van de uitgave 'Boeremapark 80 jaar' zijn ook nog exemplaren verkrijgbaar.

Kleuterschool 'Het Eibernest'

In de jaren dertig was er een mogelijkheid voor de kleuters om naar de 'bewaarschool' te gaan in 'Ons Dorpshuis' in Haren. In 1952 nam het Nutsdepartement het schoolje over en in 1956 werd het een Gemeenteschool.

Door Trijnie Brunt

Nederland kende voor de tijd van de Franse revolutie niet een duidelijk stelsel van onderwijs. Het onderwijs werd voornamelijk overgelaten aan de kerken en aan het particulier initiatief. Zo kon men in de zeventiende eeuw in de steden uithangborden aantreffen met het opschrift 'Hier onderwijst men kinders'.

Men moet zich bij het onderwijs van die dagen niet al te veel voorstellen. In veel gevallen was de school niet meer dan een soort bewaarschool waar de 'matressen' (uit het Latijns 'moeders') alleen bewaarden. Andere scholen beperkten zich tot het primitief onderwijs in lezen en schrijven. Van een indeling in klassen was geen sprake, van toezicht nauwelijks.

In de jaren dertig van de vorige eeuw kwam er in Haren een vorm van kleuteronderwijs tot stand. De Vereniging 'Ons Dorpshuis' startte een kleuterklasje in het dorps- huis, de voormalige landbouwschool aan de Rijksweg 239 (thans Maartensstee). Tijdens de oorlog diende

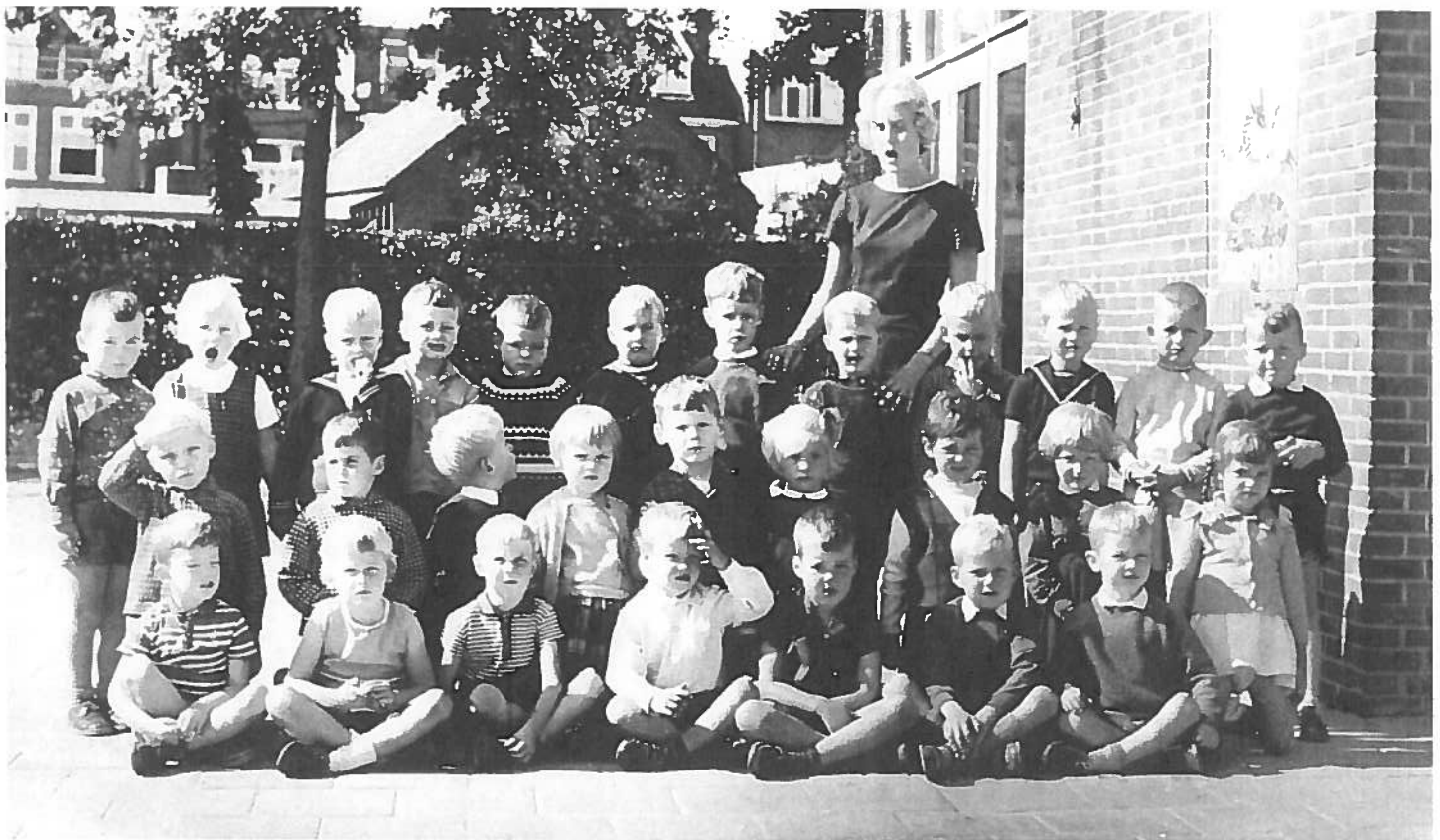
dit gebouw als distributiekantoor en moesten de kleuters uitwijken naar een houten barak aan de Rijksweg. Vereniging 'Ons Dorpshuis' werd opgeheven in 1952. De kleuterschool werd voortgezet door het Nutsdepartement van Haren en betrof in 1954 een nieuw gebouw aan De Schakel, in het centrum van Haren. De kleuterschool kreeg de naam 'Het Eibernest'.

In januari 1956 werd er een verzoek ingediend bij de gemeente Haren. 'Ouders, voogden of verzorgers van de kinderen die de Nutskleuterschool bezoeken, verzoeken Uw raad deze school als openbare school voor kleuteronderwijs te laten voortbestaan. Zulks in verband met het feit dat het Departement Haren der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, welk Departement geen rechtspersoonlijkheid bezit, heeft verklaard de school niet langer in stand te zullen houden.

Zij verklaren voorts, ieder voor zich, dat zij de achter hun naam vermelde kinderen naar de openbare kleuterschool 'Het Eibernest' zullen sturen en dat zij wonen binnen een afstand van 3 km van deze school'. Aldus opgemaakt op 3 januari 1956.

In 1956 gingen bijna alle bijzonder neutrale kleuterscholen over in handen van de gemeente.

In 1980 werd in Haren de Jenaplanschool opgericht. Ook deze school kreeg een voorlopig onderkomen in 'Het Eibernest'. Hiervoor werd een aantal noodlokalen geplaatst.

De kleuterklas van juf Dusseljee in schooljaar 1963/1964

De volgende kinderen staan op deze foto: Dorien Woldijk, Jacob Bruins, Richard Verschure, Harma Lemmers, Erik Versol, Dorry Winkler, Rob van Ruyven, Piet Beks, Marieke Alberts, Jan Alsema, Els Verhey, Janny Mensing, Geert-Jan Veldthuis, Richard Spraakman, Kikkie van Aanholt, Ricky van den Burg, Stephan Folkers, Herbert en Bea Lukken, Hans Kamminga, Gerrie Takens, Jos Hamelink, Ida de Vries, Axel Zandberger, Ada Stol, Jan Lok, Stephan Folkers, Robbert Wyffels en Harm Hoogenesch

In 1981 kwam de Wet op het basisonderwijs tot stand. De ingangsdatum was 1 augustus 1985. De klassen van de kinderen van 'Het Eibernest' werden verenigd met de klassen van De Brinkschool aan de Oude Brinkweg. Het gebouw aan de Schakel kwam leeg te staan, want ook de Jenaplanschool kreeg een ander onderkomen, namelijk in De Kroonkampschool aan de Kroonkampweg. Het gebouw aan De Schakel werd in gebruik genomen door de stichting voor sociaal en cultureel werk 'De Barak'. In oktober 1996 is er een sloopvergunning afgegeven voor het gebouw, ten behoeve van de nieuwe ontwikkelingen in het centrum van Haren.

Bronvermelding:

- Enkele passages overgenomen uit de Harener Historische Reeks, nr. 8. "Naar school in Haren" door Hilbrand Polman
- Archief Gemeente Haren

Het personeel van Het Eibernest. Mw. Van Riemsdijk, Mw. Swarts, Tineke Smit, Leide en Hilde (kwekelingen) en rechts onder Ina Dusselee

'Vervlogen jaren in Haren'

Woensdagavond 31 oktober was een belangrijke datum voor Henk Werners. In de coöperatieve boekhandel Boomker vond de presentatie plaats van zijn boek 'Vervlogen jaren in Haren'. Een 50-tal personen was aanwezig waaronder een groot aantal Old Go-leden. Het eerste exemplaar werd door Henk overhandigd aan mevrouw Ali Bakker, oprichtster van Old Go. Door Henk Barzujin

Het boek is een bundeling van alle verhalen die de afgelopen twee jaar in het Harener Weekblad zijn gepubliceerd. Mede op aandrang van veel lezers is het boek tot stand gekomen. De schrijver geeft in het boek een toelichting op zijn bronnen: 'bij mijn geschiedkundige hobbyistische activiteiten speelde

vooral het bezoeken van oudere inwoners een aangename, informatieve en aanvullende rol'.

Het boek beschrijft lange wandelingen door Haren, Onnen, Noorderlaren en Glimmen. Doordat het grotendeels in de wij-vorm is geschreven, kan de lezer het gevoel krijgen dat hij aan de hand van Henk meeloopt en hij bij iedere plek of huis wel en verhaal heeft te vertellen. Hier en daar staat een verwijzing naar de herkomst van de informatie en

wordt een informant aangehaald. Diepgravend onderzoek in archieven heeft niet plaats gevonden waardoor er soms te oppervlakkige informatie wordt weergegeven. Dit wordt echter goed gemaakt door de vele, soms zeer oude foto's die in het boek zijn opgenomen.

Er mag worden gesteld dat de uitgave van dit boek een waardevol naslagwerk is geworden over de (nu nog) gemeente Haren.

Reacties op foto's van Henk Werners in het vorig nummer, pag. 6.

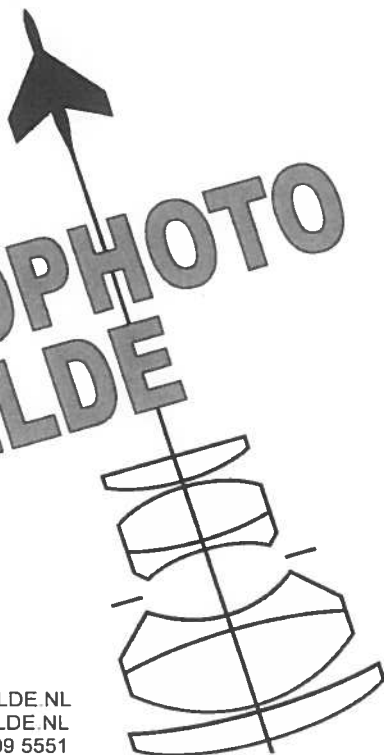
Foto 1: Koelandsdrift ter hoogte van B. Eisses (nu)

Foto 2: Bloemenkas van Vrieling in 1938, voor Dijkhuizen (nu AH)

Foto 3: Slager Nienhuis-Nieland t.o. garage De Groot (nu)

luchtfotografie
boven heel Nederland

**AEROPHOTO
EELDE**

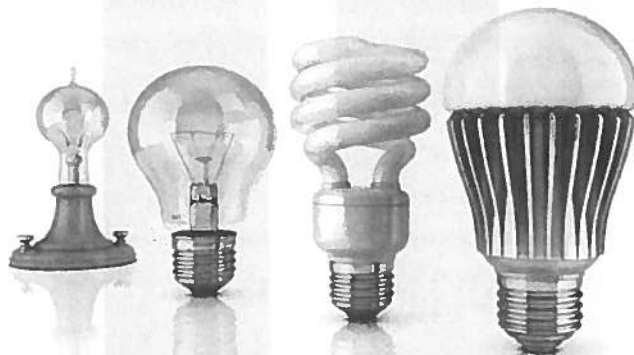

INFO@AEROPHOTOEELDE.NL
WWW.AEROPHOTOEELDE.NL
telefoon: 050 - 309 5551

SINDS 1911

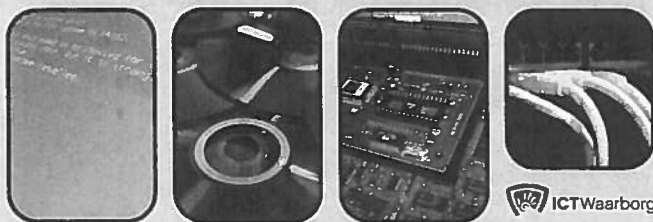
Konings
TOTAALINSTALLATEURS

Rijksstraatweg 208 - 210 9752 BR Haren
☎ 050 5344735 Fax 050 5344138
www.koningstotaalinstallateurs.nl

DIGNO computers

Computers • Software • Reparaties • Netwerken

ICTWaarborg

Rijksstraatweg 132 • 9752 BL Haren • Tel.: 050-5349965 • info@digno.nl • www.digno.nl

Atelier "de Clou"

ATELIER VOOR BOUWKUNDE

Jaap Vrieling

Waterhuizerweg 31
9753 HP Haren
Tel: 050 - 85 00 080
Mob: 06 - 55125730
Email: info@declou.nl

Uit ons fotoarchief

Deze keer een aantal foto's van verdwenen boerderijen

Boerderij van Meinders, Waterhuizerweg, Haren

*Boerderij van Pauwels, Rijkstraatweg,
nu ingang Hertelaan, Haren*

Boerderij van Rutgers, Mottenbrink 11, Onnen

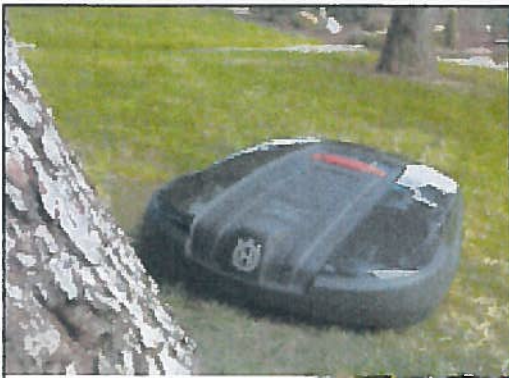
*Boerderij van Lok, op het terrein van het
Biologisch Centrum, Haren*

Boerderij van Haverdings, Kerklaan 76, Haren

Boerderij van P. Tuinman, Felland 4, Onnen

- *Onderhoud*
- *Reparatie*
- *Advies*
- *Verkoop*
- *Alle grote merken*
- *Gratis halen en brengen*
- *Al meer dan 75 jaar*

De Gazonmaaier Haren

Uw specialist in gazon-, zit- en robotmaaiers!

050-5345120 www.gazonmaaier.nl

Mokken LAMINEREN **CANVAS**
PRINT AFWERKING *Kleding*
STANSEN **DRUK** **SIGN**
Ontwerp **GEBOORTE**
BANNERS **HUWELIJK**
INBINDEN

GVA

PRINT • DRUK • SIGN

G. VAN ARK | HAREN

KERKSTRAAT 32, HAREN | 050 - 534 74 47 | INFO@DRUKKERIJVANARK.NL